

A Legfelsőbb Bíróság észrevételei az új Polgári

Törvénykönyv tervezetére

I. Általános megállapítások

A Legfelsőbb Bíróság sajnálattal tapasztalja, hogy az új Polgári Törvénykönyv hosszú évek óta folyó kodifikációja ez év szeptemberében - előttünk pontosan nem ismert okból - kedvezőtlen fordulatot vett. A korábban a Kodifikációs Szerkesztőbizottság által készített és szakmai-társadalmi vitára bocsátott Javaslatnak az igen jelentős számú és súlyú szakmai észrevételek alapján történő átdolgozását ugyanis már nem a Kodifikációs Bizottságok (Főbizottság, Szerkesztőbizottság) hanem az igazságügyi tárca munkatársai végezték el. Az igazságügyi tárca - valamely közelebbről meg nem jelölt Kormánykabinet állásfoglalása alapján - teljes egészében átvette a kódex további előkészítését. A közigazgatási egyeztetésre bocsátott átdolgozott Tervezet így módon nem csak a szakmai-társadalmi vita során tett észrevételek figyelembevételére folytán tér el a korábbi szakértői javaslattól, hanem azért is mert abban megjelenik az igazságügyi tárca saját álláspontja is. Ennek következtében ez az új Javaslat számos olyan új elemet tartalmaz, amelyről korábban szakmai vita nem folyt és amely nincs összhangban a Kormány által jóváhagyott koncepcióval sem. A korábbitól teljesen eltérően szabályozza a Javaslat, például a cselekvőképességet, illetve gondnokságot, bevezeti a közjegyző előtti válás lehetőségét, többletjogokat fűz a regisztrált élettársi kapcsolathoz, fogyasztói szerződés kivételével nem tekinti érvénytelenségi oknak a szerződés

jóerkölcsbe ütközését, valamint feltűnő értékaránytalanságot és még hosszan sorolhatnánk. A Javaslat teljesen új jogintézményeket (pl. alapítványi részvénytársaság, bizalmi vagyonkezelés), valamint új szerződéstípusokat (lízing, faktoring) tartalmaz, több területen (pl. jogi személyek, zálogjog) pedig igen jelentős mértékben változtat a korábbi tervezetbeli szabályozáson. A Javaslathoz mellékelt összefoglaló olyan célkitűzéseket fogalmaz meg az új Ptk.-val kapcsolatban, amelyek közül nem egynek nyoma sem volt a koncepcióban. A Javaslathoz nem készült részletes indokolás sem (hanem csak egy rövid, mintegy 80 oldalnyi „ismertetés”) így a változtatások indokai nem állapíthatóak meg teljeskörűen. Meg kívánjuk jegyezni azt is, hogy a Javaslathoz mellékelt összefoglaló a 16. oldalon valótlanul állítja, hogy a normaszöveg a közigazgatási egyeztetésre bocsátást megelőzően egyeztetésre került volna a Legfelsőbb Bíróság képviselőivel, ez ugyanis nem történt meg.

Mindezek miatt a Legfelsőbb Bíróság megítélése szerint a közigazgatási egyeztetésre bocsátott Tervezet mögül hiányzik a szükséges széleskörű szakmai konszenzus, a szakmai legitimáció, ezért azt nem tartjuk alkalmasnak a Kormányhoz, majd pedig az Országgyűléshez való benyújtásra. A Legfelsőbb Bíróság abban látná a kodifikáció eredményes befejezésének egyedüli garanciáját, ha az IRM a Kormány által felállított - és tudomásunk szerint mindeddig meg nem szüntetett - Kodifikációs Főbizottsággal és Szerkesztőbizottsággal ismét együttműködve, e bizottságok szakmai kontroljának igénybevételeivel készítené el azt a végleges

törvényjavaslatot, amely már valóban alkalmas lenne arra, hogy azt előbb a Kormány, majd pedig az Országgyűlés elfogadja. Lehet, hogy ez 2-3 hónap „csúszást” eredményezne, egy közel egy évtizede folyó kodifikációnál azonban ez csak jelentéktelen mértékű időeltolódás. Az időtényezőnek nem lehet olyan meghatározó jelentősége, hogy amiatt érdemes lenne veszélyeztetni az elkészülő kódex szakmai színvonalát.

A polgári jogi kodifikáció kiemelkedő jelentőségére figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság az alábbiakban megteszi részletes észrevételeit, azonban hangsúlyozni kívánja, hogy az igen terjedelmes és számos ponton megváltozott Tervezet megfelelő alaposságú és színvonalú véleményezéséhez a rendelkezésre állt igen rövid idő nyilvánvalóan nem lehetett elégséges.

II. Részletes észrevételek

Első könyv: Bevezető rendelkezések

1. §-hoz:

Annak, hogy kik a polgári jogi jogviszonyok alanyai nem a törvény céljából kell kitűnnie, hanem a második könyvből. E § megfogalmazása egyébként is pontatlan, mert e szerint, pl. egy csak jogi személy tagokból álló közkereseti társaság nem minősülne a polgári jog alanyának. Szerencsésebbnek tartanánk a következő megfogalmazást: „Ez a törvény a polgári jogi jogalanyok (vagy: „a személyek”) vagyoni és egyes személyi, valamint családi viszonyait szabályozza a mellérendeltség és egyenjogúság elvei szerint.” A „családi viszonyok”-ra való utalást azért tartjuk szükségesnek, mert a családjog anyagát nem látjuk beleérthetőnek az „egyes személyi viszonyok”-ba. A családjogi könyv ugyanis a személyek könyvvével ellentétben nem csupán sőt nem elsősorban az egyént, hanem a családot mint közösséget védi.

2. §-hoz:

Az (1) bekezdés szövegéből elhagyni javasoljuk a „méltányosság” követelményét, mivel azt a polgári jogban még az értelmezési alapelv részeként sem tartjuk indokoltnak alapelvi szintre emelni. A méltányosság követelményére való utalást azért is szükségtelennek

tartjuk, mert ez a szempont - ahol az indokolt - az „igazságosság” követelményének keretén belül amúgy is érvényesíthető.

A Tervezet szövegének az alkotmánnyal való összhangban történő értelmezésre való utalását nem kifogásoljuk, annak a „tartalmi összefoglalóban” való interpretálását azonban annál inkább. Az alkotmánnyal való összhangban történő értelmezés ugyanis nem azonosítható az Alkotmánybíróság gyakorlatával való összhanggal. A bíróságokat az alkotmány köti és nem az Alkotmánybíróság gyakorlata, különösen nem az alkotmánybírósági határozatok indokolásában kifejtettek. Nem elfogadható tehát, a tartalmi összefoglalóban megjelenő azon felfogás, amely szerint: „kétség esetén az új Polgári Törvénykönyv egyes rendelkezéseit az Alkotmánybíróság közel 20 éves alapjogi ítélkezési gyakorlatával összhangban kell értelmezni.” Ez a felfogás a rendes bíróságoknak a polgári jogi viszonyok elbírálása során kialakított és kialakítandó gyakorlatát általános érvénnyel az Alkotmánybíróság gyakorlatának rendelné alá, amely alkotmányosan is aggályos. Ezért a tartalmi összefoglalóból elhagyandónak tartjuk az Alkotmánybíróság gyakorlatával való összhangban történő értelmezés követelményére való utalásokat (3. és 18. oldalak).

6. §-hoz:

Korábbi észrevételünket fenntartva javasoljuk a normaszöveg kiegészítését egy olyan (3) bekezdéssel, amely szerint: „Családi jogállást érintő nyilatkozat e § alapján nem pótolható.”

Második könyv: Személyek

Első rész: Az ember, mint jogalany

5. §-hoz:

Hiányoljuk, hogy a Tervezet csak a holtnak nyilvánítást szabályozza, a halál tényének megállapításáról azonban nem szól. Ezért javasoljuk a § kiegészítését két további bekezdéssel:

- „Ha a meghalt személy halála közokirattal nem igazolható, a halál ténye bírósági megállapításának van helye.”
- „A halál tényének bírósági megállapítását a meghalt személy egyenesági rokona, házastársa, az ügyész, a gyámhatóság és az érdekesztő, akinek a megállapításhoz jogi érdeke fűződik.”

2.Cím: A cselekvőképesség

I. A hatályos Ptk. gondnokság alá helyezésre vonatkozó rendelkezéseit az Európa Tanács R. 99. (4) számú ajánlása alapján szabályozta újra a 2001. évi XV. törvény, melynek célja az érintettek autonómiáját a korábbiaknál jobban figyelembe vevő, differenciált rendszer, jogszabályi keretek kialakítása volt, mely csak a legszükségesebb mértékben korlátozza az érintett személyi szabadságát, amennyiben az feltétlenül szükséges. Ennek érdekében a Ptk-t módosító törvény ügycsoportokat határozott meg, melyek tekintetében a cselekvőképesség korlátozható, főszabályként előírta a gondnokság alá helyezés kötelező felülvizsgálatát stb. Az új Ptk. közel tíz éve folyó

kodifikációjának keretében a Második Könyv cselekvőképességre vonatkozó rendelkezései alapvetően a hatályos szabályozásra épület. Ehhez képest a most megküldött Tervezet lényegi, de - nyilvánvalóan az idő rövidségére is tekintettel - kevésbé átgondolt koncepcionális változásokra tesz javaslatot, sematikusan egyetlen jogi kategóriával operál, a cselekvőképesség ügycsoportonkénti korlátozását tenné csak lehetővé, amennyiben gondnokság alá helyezés szükséges. Ezzel a megoldással nem értünk egyet. Ha megszűnik a cselekvőképességet kizáró gondnokság intézménye, ezáltal összemosódnak a nagykorú korlátozottan cselekvőképesekre és cselekvőképtelenekre vonatkozó szabályok. Ez megoldhatatlan helyzetet teremt mindazokban az esetekben, amikor valakinek a belátási képesség teljes és végleges hiánya miatt lenne szüksége jogvédelemre (így pl. a perbeli cselekvőképtelenség kategóriája is alkalmazhatatlanná válna).

A Tervezet nem számol azzal, hogy - sajnálatos módon - számos esetben az érintett személy tartósan (véglegesen) képtelen arra, hogy akár gondnoka segítségével is bármilyen jognyilatkozatot megtegyen. Az ilyen személy esetében megtévesztő és indokolatlan a cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezés, mivel a gondnokával való közös döntés előírása csak illúzió. Nem véletlen, hogy a korlátozó vagy kizáró gondnokság alatt álló számára a hatályos szabályozás a döntési autonómiáját illetően igen differenciált lehetőséget biztosít. Míg a kizáró gondnokság alatt álló esetében a döntéseket - megkérdezése után - a gondnok hozza meg, addig a korlátozó gondnokság

alatt álló személy maga hoz döntést gondnoka beleegyezésével, és számos olyan ügy is van, ahol döntési autonómiáját gondnoka nem korlátozhatja (házasságkötés, végrendekezés, fellépés a személyhez fűződő jogai megsértése esetén stb.). Amennyiben minden érintett egységesen cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá kerülne, az esetek egy részében (a jelenlegi kizáró gondnokság alatt állók tekintetében) ténylegesen nem érvényesülnének e törvényi rendelkezések, amennyiben pedig igen, akkor az érintett személy jogvédelme sérülne.

A kifejtettekre tekintettel mindenképpen indokoltnak tartjuk a hatályos jogi kategóriák fenntartását, mely cselekvőképességet korlátozó és kizáró gondnokság alá helyezésre egyaránt lehetőséget biztosít, természetesen csak addig, amíg ez feltétlenül szükséges. A szabályozás finomítása ugyanakkor elképzelhető (pl. az előzetes jognyilatkozat, illetve a támogatott döntéshozatal bevezetése, cselekvőképtelen esetén is - ha lehet - a cselekvőképesség ügycsoportok szerinti kizárása). Nem kívánatos viszont, hogy a bíróság akkor is kénytelen legyen ügycsoportokat „kitalálni”, amikor a cselekvőképesség általános korlátozása vagy kizárása indokolt, a Tervezet szerint ugyanis általános cselekvőképesség korlátozás nincs (teljesen logikátlanul a cselekvőképtelen „állapot” viszont mint jogi kategória megmarad).

II. Részletes észrevételeink - a teljesség igénye nélkül - a következők:

2:17. § (Támogatott döntéshozatal)

Korábban említettük, hogy a támogatott döntéshozatal jogintézményének bevezetésével elviekben egyetértünk, a Tervezetben szereplő megoldás azonban igen sok problémát felvet, aggályos. A § ugyan azt tartalmazza, hogy a támogatott döntéshozatalra vonatkozó szabályokról külön törvény rendelkezik, azonban - álláspontunk szerint - a jogintézményre vonatkozó valamennyi törvényi szintű rendelkezést egy helyen, a Ptk-ban szükséges elhelyezni, ahogyan pl. a gondnokság alá helyezésre vonatkozó szabályok esetén.

A Tervezet nem ad választ arra a kérdésre, hogy a támogatott döntéshozatalra vonatkozó eljárásra csak a gondnokság alá helyezési perben van-e lehetőség, vagy önállóan is indulhat ilyen peres vagy nemperes eljárás. Nem világos, hogy amennyiben a támogató és a támogatott írásban megállapodik a támogatott döntéshozatalról, miért van arra szükség, hogy a bíróság a támogató személyt (peres vagy nemperes eljárásban) „kinevezze”. Ilyen esetben elegendő lenne, hogy a bíróság a megállapodásukat jóváhagyja. Ugyancsak nyitott kérdés, hogy a bíróság elrendelhet-e támogatott döntéshozatalt, amennyiben az ellen az érintett személy kifejezetten tiltakozik. A Tervezet felsorolja, hogy mikor dönthet a bíróság a támogatott döntéshozatal megszüntetéséről. Ezek között azonban nem szerepel az az eset, ha az érintett személy belátási képességének kedvező változása folytán a támogatott döntéshozatalra már nincsen szükség. Nem világos, hogy a harmadik személy a szerződéskötés

folyamatában hogyan tájékozódhat arról, hogy a szerződő partnere a döntést a támogató személy tudomásával vagy anélkül kívánja-e meghozni, egyáltalán részére támogató személy került „kinevezésre”. A Tervezet hallgat arról a fontos kérdésről, hogy hogyan alakul a támogató személy felelőssége, amennyiben a támogatott személyt - az ő tanácsa folytán - kár éri stb..

2:19. § (Cselekvőképesség korlátozása gondnokság alá helyezés nélkül)

Ez a § azt célozza, hogy bizonyos személyes döntések meghozatala során a cselekvőképességében korlátozott személynek ne a gondnoka hozzájárulását keljen kérnie, hanem a hozzájárulást más személy (hatóság) adhassa meg. A Tervezetben meghatározott ezen ügycsoportok között olyan is szerepel, melyről a cselekvőképességében korlátozott személy korábban önállóan dönthetett (házasságkötés), a szigorítás nyilvánvalóan azokra vonatkozik, akik a hatályos Ptk. szerint cselekvőképességet kizáró gondnokság alá kerülnének. A Tervezet nyitva hagyja azt a kérdést, hogy a cselekvőképesség gondnokság alá helyezés nélküli korlátozására csak a gondnokság alá helyezési perben vagy önálló bírósági eljárásban is sor kerülhet-e.

2:20. § (Bíróság által nem korlátozható ügycsoportok)

A kogens szabályozás aggályos, ugyanis számos esetben a cselekvőképtelen állapotú személy semmiféle értékelhető jognyilatkozatot nem tud tenni. Ilyen esetben akár ellátatlan is maradhat, ugyanis nem tudja igényelni pl. a

társadalombiztosítási vagy szociális ellátást, bennlakásos szociális intézetben történő elhelyezését és ugyanakkor az említett ügycsoportokban a gondnoka sem járhatna el helyette, még a 2:22.§ (2) bekezdésében szabályozott esetben sem.

2:21. § (Cselekvőképességet nem korlátozó gondnokság)

A tervezett rendelkezés értelmezhetetlen, illetve logikátlan. Ha valaki a 2.18. § (3) bekezdése szerint nem tud önállóan vagy segítséggel eljárni az ügyeiben, akkor - értelemszerűen - cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezése szükséges. A § semmiféle eligazítást nem ad arra vonatkozóan, hogy a jogszabály előkészítője milyen esetre gondolt. A cselekvőképességet nem korlátozó gondnokság alá helyezést nem támogatjuk.

2:22. § (A korlátozottan cselekvőképes természetes személy jognyilatkozataira vonatkozó általános szabályok)

A (2) bekezdés megoldást keres arra az esetre, amikor a gondnokolt „semmilyen kommunikációra nem képes”. Ilyen esetben a bíróság feljogosíthatná a gondnokot arra, hogy a gondnokolt helyett és nevében eljárjon. A kommunikáció-képesség nem jogi kategória, egzaktabb megfogalmazásra lenne szükség. Ezen túlmenően számos esetben a gondnokolt tud beszélni, (azaz „Kommunikálni”) azonban amit mond, az értelmezhetetlen vagy pl. az érdekeivel kifejezetten ellentétes. Ilyen esetben is (tehát a ma még cselekvőképességet kizáró gondnokoltak esetében) szükséges és indokolt lehet, hogy a gondnokolt helyett, érdekében a

gondnoka járjon el. A Tervezetből azonban úgy tűnik, bár ez sem egyértelmű, hogy a gondnok nem általános jellegű felhatalmazást kapna, hanem esetenként, igen bonyolult eljárást követően kerülhetne csak sor arra, hogy a bíróság az adott ügyben felhatalmazást adhasson a gondnoknak az önálló eljárásra. Ezzel a megoldással nem értünk egyet, számos esetben rövid határidőn belül kellene jognyilatkozatot tenni (pl. gázár-támogatás igénylése) erre pedig a tervezett megoldás nem alkalmas. Mindez a cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezés jogintézménye fenntartásának szükségességét támasztja alá.

2:26. § (A cselekvőképesség korlátozásának felülvizsgálata)

Ez a § - a címével ellentétben - nem csak a cselekvőképesség korlátozásának kötelező, időszakonkénti felülvizsgálatáról, hanem a gondnokság alá helyezés megszüntetéséről, módosításáról vagy fenntartásáról is szól, a kétfajta eljárás azonban nem mosható össze. Nem világos, hogy mi a tartalma annak a rendelkezésnek, hogy „a felülvizsgálati eljárás nem okozhat aránytalan sérelmet, illetőleg megterhelést a gondnokolt életében és a gondnok tevékenységében”.

2:28. § (Ideiglenes gondnokrendelés)

Ideiglenes gondnokrendelésre kivételesen, azonnali intézkedést igénylő esetben lehet szükség. Erre a bírósági eljárás nem alkalmas. A hatályos szabályozás fenntartását támogatjuk, mely szerint a gyámhatóság jogosult ideiglenes

gondnokrendelésre, azzal, hogy az ezt követő nyolc napon belül meg kell indítania a gondnokság alá helyezési eljárást, ahol sor kerülhet az ideiglenes gondnokrendelés felülvizsgálatára.

2:29. § (Cselekvőképtelen állapotban tett jognyilatkozat érvényessége)

Logikátlan és indokolatlan, hogy a Tervezet a belátási képesség (átmeneti) hiányát csak akkor ismeri el, ha az érintett személy nem áll gondnokság hatálya alatt. Nem világos, hogy a szabályozás vonatkozik-e arra az esetre, amikor az érintett személy cselekvőképességet korlátozó gondnokság hatálya alatt áll.

2:30. § (Gondnokrendelés)

Nem értünk egyet azzal, hogy az érintett személy számára a jövőben nem a gyámhatóság, hanem a bíróság rendel gondnokot, különös tekintettel arra, hogy ezt követően a gondnok felügyelete, ellenőrzése esetleges felmentése már a gyámhatóság joga és kötelessége. Ezen túlmenően a gondnokság alá helyezés iránti pert nem minden esetben a gyámhatóság, hanem pl. közeli hozzátartozó indítja. Hogyan kerül ilyenkor a gyámhatóság a „képbe”, miként tehet javasolt a gondnok személyére, amikor a perben nem vesz részt.

2:33. § (A gondnok tevékenysége és kötelességei)

Cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezés esetén a gondnok maga tehet jognyilatkozatot a gondnoka

előzetes beleegyezésével vagy utólagos jóváhagyásával (2:22. § (1) bek.). A 2:33. § (3) bekezdése ugyanakkor - általános jelleggel - azt mondja ki, hogy a gondnokoltat érintő döntések meghozatalánál a gondnok köteles a gondnokoltat meghallgatni, véleményét figyelembe venni. Ez a rendelkezés azonban csak a 2:22. § (2) bekezdése esetében lehet irányadó. Aggályos az a (4) bekezdésben foglalt kitétel is, hogy a gondnoknak a gondnokolt „utasításai” szerint kell főszabályként eljárnia.

Második rész: A jogi személyek általános szabályai

Általánosságban nem kifogásoljuk, hogy a jogi személyek általános szabályaira vonatkozó szabályozás, a korábbi terjedelmes szabályozáshoz képest jelentősen egyszerűsödött, megjegyezzük azonban, hogy a nyilvántartás legfontosabb alapelvei, valamint az előjogi személy szabályozásának elmaradása ellentétes a koncepcióval.

38. §-hoz:

Hiányoljuk, hogy a § (2) bekezdéséből kimaradt a hatályos szabályozásban (Ptk. 28. § (4) bekezdés) meglévő az a kitétel, miszerint: „Ha törvény eltérően nem rendelkezik, a jogi személy jogképessége kiterjed”. Tény, hogy a költségvetési szervek számára törvény így az 1992. évi XXXVIII. törvény 94. §-ának (3) bekezdése és 100. §-a bizonyos kötelezettségek elvállalását és jogok megszerzését tiltja (meghatározott körben hitelfelvételt, kezességvállalást, váltó, kötvény kibocsátását, alapítvány létrehozását), ami által az abszolút jogképességet is korlátozza. A tilalom ellenére kötött szerződéseket a bírói gyakorlat érvénytelennek tekinti.

40. §-hoz:

Javasoljuk az (1) bekezdés alábbi kiegészítését, összhangban a hatályos 28. § (1) bekezdéssel: „Az állam - mint a vagyoni jogviszonyok alanya - jogi személy”. Ez a kiegészítés kifejezésre juttatná, hogy az államnak polgári jogi értelemben csak vagyoni jogai vannak, személyhez fűződő jogai azonban nincsenek, a személy polgári jogi

védelmével kapcsolatos szabályok az államra nem alkalmazhatóak.

46. §-hoz:

Az (1) bekezdésben „jövőre nézve” kitétel helyett a „bejegyzés napján jön létre” megfogalmazást javasoljuk.

49. §-hoz:

A § címe helyesen: „A jogi személy legfőbb szerve”.

51. §-hoz:

A § második mondatában „ellenőrző bizottság” helyesen: „ellenőrző testület”.

55. §-hoz:

A törvényszöveg feltehetően elírás következtében hiányos, helyesen: ...”kötelezettségekért való felelősségre” (a külön törvényben foglalt rendelkezések az irányadóak).

56. §-hoz:

A § megfogalmazása félreérthető, olyan téves következtetésre adhat alapot, mintha az a)-e) pontok szerinti esetekben nem a törléssel szűnne meg a jogi személy. Az f) pont nem egy külön megszűnési eset, hanem az a)-e) pontokban felsorolt esetek mindegyikére vonatkozó együttes feltétel: „és a jogi személyt nyilvántartó szervezet a jogi személyt a nyilvántartásból törli”.

Hiányoljuk a Tervezetből a korábbi Tervezet 107. §-ában foglalt rendelkezéseket.

Ugyancsak kifogásoljuk a korábbi Tervezet 108. §-ának („a megszűnést követően felmerülő vagyoni jogosultságok”) elmaradását. E joghézagot pótló §-nak a Tervezetbe való visszahelyezését mindenképpen szükségesnek tartjuk. A korábbi 108. §-sal kapcsolatban tett felvetéseinket fenntartjuk.

59. §-hoz:

Érthetetlen, hogy miért maradt el a korábbi Tervezetben szerepelt tartalmi definíció (korábbi 111. §) amelynek tartalmára ugyanakkor a tartalmi összefoglaló a 23. oldalon továbbra is utal. A (2) bekezdés elhagyását javasoljuk, mert az kimerítő felsorolásként téves, példálózóként pedig felesleges.

Ötödik rész: Alapítványi részvénytársaság

A Tervezet meglehetősen részletesen (29. § terjedelemben) tartalmazza egy új jogi személy típus, az alapítványi részvénytársaság szabályozását. Ezt az alapítvány és a részvénytársaság elemeit ötvöző új formát sem a koncepció, sem a korábbi Tervezet nem tartalmazta, és nincs tudomásunk arról sem, hogy azt a szakmai vita során bárki javasolta volna. Erről az új jogi személy típusról először dr. Gadó Gábornak az IRM szakállamtitkárának a Magyar Jog 2007. évi 10. számában megjelent és a Szerző által „vitairatnak” tekintett cikkében lehetett olvasni. A cikk Szerzője maga is elismeri, hogy egy „a hazai jogi hagyományokba nem illeszkedő megoldásról” van szó, amely egy „feltevésre” épül, nevezetesen arra, hogy jellemzően nem egymást kizáró követelmény, hogy a közhasznú feladat megfelelő színvonalú megvalósítása egyben az osztalékérdekeltség követelményét is kielégítse. A Szerző szerint az alapítványi rt. koncepcióját „indokolt lenne a gazdasági érdekképviseltek, az önkormányzati szövetségek, az egyes közcélú feladatokért felelős intézmények bevonásával megvitatni”. Nincs tudomásunk róla, hogy mindez megtörtént volna. Az alapítványi részvénytársaság bevezetésének indokai a mintegy kétoldalnyi terjedelmű tartalmi összefoglaló alapján nem világosak, nem kellően meggyőzőek. Nem látjuk igazoltnak, hogy a hagyományos alapítványi forma valamint az éppen csak most 2007. július 1.-ei hatállyal bevezetésre került nonprofit gazdasági társaságok mellett, valóban van-e létjogosultsága ennek a új formának. Úgy véljük, hogy kísérleti jellegű, a

szükséges szakmai egyetértéssel nem rendelkező jogintézményeknek nincs helyük a Ptk.-ban, mivel ezt a kódexet a stabilitás kell, hogy jellemezze. Javasoljuk ezért ennek az új jogi személy típusnak a Tervezetből való elhagyását. Erre tekintettel a szövegtervezet részletes észrevételezését mellőzzük. Ha utóbb - kellő átgondolást követően - mégis indokolttá válik az alapítványi részvénytársaság bevezetése, azt akkor sem a Ptk.-ban, hanem a társasági törvényben javasoljuk elhelyezni.

Hatodik rész: A személyhez fűződő jogok**132. §-hoz:**

A gyűlöletbeszéddel szembeni védelemre vonatkozó rendelkezéseket a jelenlegi formájukban nem tartjuk kielégítőnek, azokat a köztársasági elnök által kezdeményezett előzetes normakontrol során az Alkotmánybíróság által kifejtendő elveknek megfelelően kell majd módosítani.

137. § (2) bekezdéséhez:

Az új rendelkezés céljával (tartalmi összefoglaló 29. oldal) egyetértünk, a megfogalmazást azonban több szempontból is kifogásolhatónak tartjuk. A (2) bekezdés csak az (1) bekezdés alkalmazhatósága alól menti fel a sajtót, a jóhírnév megsértésének általános személyiségvédelmi jogkövetkezményei alól nem. A nyilatkozat elhangzásakor a sajtó sokszor nincs annak ismeretében, hogy az sértő és valótlan tartalmú, hanem az csak az érintett személy cáfolatra, helyreigazításra irányuló kérelméből állapítható meg. Ha a sajtó e kérelemnek helyt adva utóbb közli az érintett személy álláspontját, akkor felelőssége nem állapítható meg. Tervezet szerint viszont csak magában a tudósításban lehet az érintett személy álláspontját ismertetni, utóbb nem. Szövegjavaslatunk a (2) bekezdés első mondata helyett: „Mentesül a sajtó a személyiségsértés jogkövetkezményei alól, ha a nyilvános rendezvényen elhangzottakról a nyilatkozó személyének pontos megjelölésével az elhangzottaknak megfelelően tudósít és - amennyiben az megismerhető - a nyilatkozattal érintett személy

álláspontját - egyidejűleg vagy kérelemre utóbb is -
közli.

Harmadik Könyv: Családjog

Elöljáróban szeretnénk általánosságban leszögezni, hogy nem értünk egyet ebben a Könyvben sem azokkal az önkényes és átgondolatlan változtatásokkal, amelyeket a Javaslat - a korábbi, a Kormány 1003/2003. (I. 23.) határozatával elfogadott Konceptió alapján kidolgozott és a Kodifikációs Szerkesztőbizottság által jóváhagyott Szakértői Javaslattal szemben - minden előzetes szakmai és társadalmi vita nélkül, a részletes indokolást mellőzve - beemelt a tervezett normaszövegbe (csak a legkirívóbb eltéréseket említve ilyen pl. a házasság közjegyzői megszüntetése, az élettársi jogviszonyon belül a bejegyzett élettársi kapcsolat, mint a házassághoz közeli többlet-jogokat biztosító intézmény bevezetése). Korábbi észrevételeinkben a Szakértői Javaslat fő erényét éppen abban láttuk, hogy „nem törekszik minden áron való újításokra, hanem az elmúlt évtizedekben a bírói gyakorlat által kidolgozott jogtételeket emeli normaszintre, illetve fejleszti tovább a gyakorlat által igényelt kérdésekben.” Ennek megfelelően helyesnek tartottuk, hogy a szabályozás körébe vonta az ún. tényleges családi kapcsolatokat, elsősorban az élettársi jogviszonyt, tartalmi megkülönböztetés nélkül azonos többlet-jogokat adva minden ilyen kapcsolatban élő embernek. A mostani Javaslat társadalmi szempontból jelentős jogintézmények szabályozását - előkészítetlenül és szakmailag indokolatlanul - eltérő alapokra helyezi.

A másik általános észrevételünk, hogy a Javaslat - nyilván az idő rövidege miatt - felületes, nem kellően

kontrollált munkát tükröz, így pl. nyelvtanilag értelmetlen a 3:64.§ (2) bekezdésének és a 101.§ (2) bekezdésének a megszüvegezése. Egyes rendelkezések között hiányzik az összhang, ugyanazon törvényi tényállásra a Javaslat eltérő fogalmakat használ (pl. a 3:21.§ a házasság közjegyzői „felbontásáról”, míg a 3:22.§ (1) bekezdése „megszüntetéséről” szól).

Miután az észrevételezésre nyitva álló határidő – a joganyag terjedelmére, valamint a szabályozott kérdések súlyára tekintettel – méltatlanul kevés, az alábbiakban, az anyag § sorrendjében haladva csupán leglényegesebb észrevételeinket közöljük.

3:21.§ (1) b) és 3:22.§ (1) bekezdése

Kifejezetten ellenezzük még az ún. megegyezéses válásnak is közjegyzői hatáskörbe utalását. A Konceptió is hangsúlyozta, hogy a házasság felbontásának a jövőben is bírói hatáskörben kell maradnia. Európa 26 országa közül mindössze négy olyan van, amelyekben a megegyezéses válások nem tartoznak bírói hatáskörbe, ebből kettő (Portugália és Dánia) tagja az Európai Uniónak, de ezekben az országokban sem közjegyző, hanem speciális közigazgatási szerv szünteti meg a köteléket. Magyarországon a bírói hatáskört egyrészt az indokolja, hogy a bontóperek többségében felmerülő járulékos kérdésekben – melyek minkénti rendezése általában a kiskorú gyermekre is kihat – akkor is a bíróság döntése, vagy legalábbis bírói hatályú egyezség szükséges, ha a házastársak között a házasság felbontásának kérdésében nincs vita. Emellett annak a kérdésnek az eldöntése, hogy

a házasság teljesen és helyrehozhatatlanul megromlott-e (ún. tényállásos bontás), illetőleg a házastársaknak a bontásra irányuló egyező akaratnyilvánítása befolyásmentes és végleges-e (ún. megegyezéssel bontás) bírói mérlegelést és bizonyítási eszközöket igényel. Csak a bírósági eljárásban van lehetőség arra, hogy a jogalkalmazó a felek megállapodását a gyermek elsőrendű érdekében, valamint esetlegesen a „gyengébb fél” védelme érdekében hivatalból ellenőrizze, továbbá, hogy át lehessen térni a bontás egyik formájáról a másikra, amit a Javaslat a 3:22.§ (3) bekezdésében szabályoz. Kérdés továbbá, hogy a közjegyző végzése hogyan szünteti meg erga omnes hatállyal a családi állapotot, amikor a 3:24.§ csak a házasságot felbontó ítélet mindenkivel szembeni hatályosságát mondja ki. Nem derül ki az sem, hogy a végzés ellen van-e helye jogorvoslatnak és azt mely szerv hivatott elbírálni. A Javaslat a tartalmi összefoglalójában egyébként „anyakönyvvezetői vagy bírói” hatáskört említve a „gyorsabb, olcsóbb és a bíróságot tehermentesítő” megoldásnak tartja a szabályozást, ennek azonban a bíróságok tapasztalatai a járulékos kérdésekben meggondolatlanul kötött szerződések, illetőleg egyezségek megtámadása iránti perekben ellentmondanak. A tervezett megoldás elfogadása esetén az ilyen „utóperek” száma várhatóan emelkedni fog. Véleményünk szerint tehát a házasság felbontásának egyező akaratnyilvánítás esetén is bírósági hatáskörben kell maradnia, a korábbi Szakértői Javaslatban jelentősen egyszerűsített szabályokkal.

3:24.§

A második mondat rendelkezése nem áll összhangban a perjogi szabályokkal, amelyek szerint a házassági perben a korlátozottan cselekvőképes teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkezik, a cselekvőképtelen személy perindítása pedig fogalmilag kizárt. Miután a Javaslat az Első Könyv szerint az ember cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezését nem ismeri, ezen § rendelkezése szerint az ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel tartósan vagy véglegesen egyáltalán nem rendelkező személy önállóan bontókeresetet nyújthatna be!

3:38.§ (1) bek. e) pontja

A különvagyon körének ilyen meghatározását túlságosan szűknek tartjuk. A Szakértői Javaslatban „ a személyt ért sérelemért kapott juttatás” kifejezés szerepelt. A közelmúltban a Legfelsőbb Bíróságon több olyan ügy fordult meg (pl. állami gondozott személy lakás juttatása, ún. utalványos föld juttatás), amely a tágabb fogalom használatát indokolja, mert bár ilyen és ehhez hasonló esetekben a juttatás kifejezetten az illető házastárs személyére szól, a „kártérítés, sérelemdíj, elvont vagyoni előny” kategóriákba nem fér bele.

3:46.§ és 3:50.§

Mindkét jogszabályhelynél kimaradt a nem vélelmezhető hozzájárulás köréből a gazdasági társaság (szövetkezet) rendelkezésére bocsátott vagyoni hozzájárulás, amelyet - a korábbi Szakértői Javaslatnál összhangban - azért tartunk elengedhetetlenül fontosnak, mivel a foglalkozási, vállalkozási vagyontárgyakkal való rendelkezés szabályai a hatályos joghoz képest változnak: fő szabály szerint ahhoz

nem kell a másik házastárs hozzájárulása (Vö. 3:43.§, 3:49.§). Az apportálás tehát az utolsó lehetséges időpont, amikor a vagyontárgynak a közös vagyomból történő „kivonása” a másik házastárs hozzájárulása nélkül megakadályozható.

Javasoljuk tehát, hogy mindkét §-ba kerüljön vissza az a rendelkezés, amelyet a Szakértői Javaslat tartalmazott, nevezetesen, hogy a házastárs a másik házastárs hozzájárulása nélkül nem bocsáthat közös vagyontárgyat vagyoni hozzájárulásként gazdasági társaság (szövetkezet) rendelkezésére (3:50.§), illetve a másik házastárs hozzájárulását - a közös lakással való rendelkezés mellett - ebben az esetben sem lehet vélelmezni (3:46.§ (1) bek. Második mondat). Kizárólag ilyen módon hozható összhangba az ügyletben részt nem vett házastárs érdeke a társaság üzleti, gazdasági érdekével.

3:65.§

A házassági vagyoni szerződés alakiságaival kapcsolatban egyértelműen a közokirati formát (A/változat) támogatjuk, mert egyrészt ez jelent jogbiztonságot a felek és harmadik személyek részére, másrészt ez teszi lehetővé a vagyoni szerződések országosan összekapcsolt közhiteles nyilvántartásának bevezetését, ami hitelezővédelmi szempontból alapvetően fontos. A Szakértői Javaslat indokolása meggyőzően mutatott rá arra, hogy a házastársak vagyoni viszonyait a jövőre nézve rendező szerződés valamennyi európai országban (ahol ismerik) közokirati formához kötött, és ezt indokolja az Európai Unió ún. Zöld Könyvében

szorgalmazott „európai házassági vagyoni szerződés” bevezethetőségének megteremtése is. A közhiteles nyilvántartást – véleményünk szerint – akkor is létre kell hozni, ha a B/ változat kerül elfogadásra, mert egyébként a házassági vagyoni szerződés a házastársak és harmadik személyek viszonyában egyik lényeges funkciója (hitelezővédelem) hatékonyan nem valósulhat meg.

3:94.§

A 3:65.§-al szembeni, fenti aggályok fogalmazódnak meg az élettársak vagyoni szerződéseivel kapcsolatban is.

3:101.§

A Javaslát – a Konceptióval és a Szakértői Javaslattal ellentétben – olyan regisztrált élettársi kapcsolatot vezet be, amely többlet-jogokat ad a többi élettárshoz képest a regisztrált élettársaknak (ld. (6) bekezdés), és több tekintetben a házassághoz közelíti a regisztrált élettársak jogi helyzetét. Nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a regisztrálás lehetőségével azokban az országokban, ahol ez a külön neműeknek és az azonos neműeknek is megengedett, elsősorban az utóbbiak élnek, akik ezt a jogintézményt kvázi „pót-házasságnak” tekintik. A túlnyomó többségben lévő férfi-nő élettársak (Magyarországon becslés szerint kb. 350 000-en), akik elsősorban éppen a „formaságok” miatt zárkoznak el a házasságtól, általában nem óhajtanak bejegyzett élettársi kapcsolatban élni, főleg nem a házasságéihoz hasonló joghatásokkal, hiszen pont ezt akarják elkerülni. Az élettársi kapcsolat kettős szabályozása (bejegyzettek és nem bejegyzettek közti eltérő joghatások) tehát az azonos

tartalmú együttélések közötti diszkriminációt valósít meg, mégpedig a túlnyomó többség hátrányára. Ezt társadalmilag indokolatlannak és alkotmányjogi szempontból aggályosnak tartjuk. A korábbi Szakértői Javaslat megoldását támogatjuk, amely elismeri az ún. fakultatív regisztráció lehetőségét, egyaránt megnyitva azt az azonos nemű és különemű élettársak előtt, de azt csak a bizonyítás szempontjából tartja lényegesnek, és az élettársi jogok korlátozott mértékű (tartás, lakáshasználat), de általános bővítését valósítja meg.

3:110.§ (5), 3:115.§ (2), 3:122.§ (4)

Nem értünk egyet azzal, hogy a cselekvőképességében e nyilatkozatok tekintetében korlátozott nagykorú természetes személy „nevében” az apaság megállapítása, az apaság vélelmének megdöntése, valamint az anyaság megállapítása iránti perben az ügyész is eljárhasson. Amellett, hogy a normaszöveg homályos tekintetben, vajon az ügyész képviselője lenne-e az ilyen félnek (ez jogrendszerünkben „egyedülálló” lenne), vagy perindításra a fél érdekében önállóan jogosult, a Szakértői Javaslat megoldását támogatjuk, amely az ügyésznek a magánjogi viszonyokban csak kivételesen biztosít fellépési jogot (pl. házasság érvénytelensége, szerződés közérdekből való megtámadása), a származás megállapítása iránti perekben azonban ilyen jogot nem ad. Megjegyezzük, hogy az ügyész a hatályos jog szerint sem indíthat apaság/anyaság megállapítási pert (Lásd Csjt. 38.§ (4) bek., 40.§), csupán az apaság vélelmének megtámadása iránt nyújthat be - kivételes esetekben - keresetet (Csjt. 43.§ (3) bek. c) pontja és (6) bekezdése). Az utóbbi esetben (a vélelmezett

apa határidő mulasztása esetén) azért sem indokolt az ügyészi perlés fenntartása, mert a megtámadási határidőket a Javaslat - a hatályos joggal szemben - egyértelműen nem jogvesztő, hanem elévülési jellegű határidőként szabályozza (3:116.§).

3:126.§

Kifejezetten ellenezzük, hogy az örökbefogadás személyi feltételei közül a Javaslat kihagyta a „teljes cselekvőképességet”, amelyet a hatályos jog (Csjt. 47.§ (1) bek.) és a Szakértői javaslat is tartalmaz. Az örökbefogadás felbontása iránti perek negatív tapasztalatai mutatják, hogy az örökbefogadás nemcsak az örökbefogadó, hanem a gyermek számára is olyan, egész életre kiható döntés, amelyhez fokozottan szükséges a bölcs előrelátás és mérlegelés, és amennyiben ezek hiányoznak, annak tragikus következményei lehetnek. A Javaslat ezzel nyilván tisztában van, hiszen az örökbefogadási korhatárt ennek érdekében emeli fel 25 évre, ugyanakkor - ezzel szöges ellentétben - mellőzi a teljes cselekvőképességet, mint az örökbefogadó oldalán előírt törvényi feltételt. Az az analógia, hogy a korlátozottan cselekvőképes szülő is nevelhet saját gyermeket, nem indokolhatja a szabály megváltoztatását, hiszen abban az esetben vérszerinti gyermekről van szó, és nem a más gyermekének neveléséről kell hosszú távon gondoskodni.

3:208.§

Továbbra sem ellenezzük a Javaslatnak azt a megoldását, hogy a tartásdíjat - főszabály szerint - gyermektartásdíj esetén is határozott összegben kell megállapítani, mert a

százalékos marasztalás alkalmazása a gyakorlatban - különösen a végrehajtás során .- egyre nagyobb nehézségeket okoz. Azzal is egyetértünk, hogy ilyen esetekben a tartásdíj valamiféle automatikus emelkedésének a biztosítására szükség van. Nem értünk egyet azonban azzal, hogy a tartásdíj automatikus emelkedését a Javaslat a KSH által hivatalosan közzétett inflációs rátához viszonyítva határozza meg. Az infláció ugyanis nem csupán a tartás jogosultját, hanem annak kötelezettjét is sújtja, ezért a folyamatos infláció ténye nem adhat alapot a tartásdíj mértékének az automatikus emelésére sem (ezt az elvet mondta ki a Legfelsőbb Bíróság a közelmúltban, a BH 2007/8/257. számú eseti határozatában). Az indokolás által példaként felhozott Hollandiával szemben Magyarországon a munkabérek és egyéb jövedelmek reálértéke évek óta csökken és a közeljövőben is legfeljebb stagnálásra és nem emelkedésre lehet számítani. Az infláció és a jövedelem változása között egyébként sincs direkt összefüggés. A munkaügyi ítélezésben pl. a keresetpótló járadék felemelésére a munkáltatónál végrehajtott olyan átlagos éves bérnövekedés adhat alapot, amelyre a (volt) munkavállaló alanyi jogot szerzett volna, önmagában az infláció tehát nem. A tervezett automatizmus bevezetése esetén kérdéses lehet az önkéntes jogkövetés mikéntje is.

Mindezekre tekintettel a tartásdíj értékállandóságának biztosítását ismételten át kell gondolni: az infláció követés helyett más, az árak valamint a kötelezett jövedelmének változásához egyaránt igazodó mechanizmust kellene kialakítani. Megfontolás tárgyát képezheti a kizárólag bérből és fizetésből élő tartásra kötelezettek

(pl. a közszolgalatban dolgozók) vonatkozásában a százalékos megállapítás lehetőségének a fenntartása (amire az 1940-es évek második felében a magyar jogban már volt példa).

Negyedik Könyv: Dologi jog

4:18. §

Indokoltnak látjuk annak kifejezett felvételét a Tervezetbe, hogy a földjén lévő épület tulajdonjogát - ha annak egyéb feltételei fennállnak - a tulajdonos önállóan is átruházhassa. Ha ugyanis a jogalkotás elfogadta azt, hogy az építtető társasházzá alapíthatja a tulajdonában álló ingatlant, és ezt követően értékesítheti az egyes lakásokat, akkor a földtulajdonosnak is indokolt megadni azt a jogot, hogy a földjén álló épületet önálló ingatlanná alakíthassa. Ebből következően a 4:18.§ (3) bekezdése kiegészítendő lenne akként: a földtulajdonos és az építkező illetőleg az épület megszerzője, az épület tulajdonjogáról rendelkező szerződésben...; továbbá elhagyandó az utolsó mondatból a „létesítésének” szó.

Itt lenne célszerű utalni arra, hogy az épület önálló tulajdonjogának bejegyzése csak a földhasználati jog egyidejű bejegyzésével történhet (Inyvtv. 3.§ (2) bekezdés, Inytvhr. 9.§).

4:30. §

A szomszédjogok teljességének szabályozása - azok sokszínűsége folytán - kodifikáció keretében nem

lehetséges, ezért a jogalkotó - generálklauzula beiktatása mellett - azok közül a gyakoribb tényállásokat kiemelve (tehát nem taxatív szabályozással!) ír elő jogokat és kötelezettségek azzal, hogy e rendelkezésektől jogszabály vagy a felek megállapodása eltérhet. A helyi önkormányzati rendelet jogforrásként valóban alkalmas a helyi szokások norma szinten való megfogalmazására és közvetítésére. Ebből a tételből azonban nem következik, hogy a helyi szokásokra való utalás szükségtelen. A Tervezet figyelmen kívül hagyja, hogy a helyi szokások rendszerbe foglalása és szabályozása nem igényel feltétlenül jogszabályi rendezést, ugyanakkor az önkormányzatokra szükségtelen terhet róna (figyelemmel például arra is, hogy e szokások egy adott nagyobb településen belül sem feltétlenül azonosak). Ezért megfontolandónak tartjuk annak törvénybe iktatását, hogy a szomszédjog körében jogszabály által nem rendezett körben (tehát nem törvényrontó hatállyal) a helyi szokások is normatív erejűnek számítanak.

4:33.és 4:34.§

A Tervezet a Ptk. 109. és 110.§-ában foglalt szabályoktól annyiban tér el, hogy

a) rosszhiszemű túlépítés esetében a túlépítő saját földjének és épületének tulajdonába adásra kötelezésénél a térítés összegét nem a szomszéd gazdagodásához, hanem az ingatlan értékéhez igazítja,

b) elhagyja a rosszhiszemű túlépítő elbontási kötelezésének korlátját,

c) megvonja a bíróságtól azt a lehetőséget, hogy a túlépítés következményeit a szomszéd választásától eltérően állapítsa meg.

ad a) A túlépítés mindig jogellenes magatartás. A rosszhiszemű túlépítő e magatartása következményeinek viselésére köteles, ugyanakkor a vétlen szomszédot nem érheti károsodás. Ebből következik, hogy a szomszéd térítési kötelezettsége csak a gazdagodása erejéig terjedhet, mivel ezt meghaladó térítési kötelezettség nála már kárként jelentkezne.

ad b) A Ptk. 110.§ (2) bekezdése a rosszhiszemű túlépítő elbontási kötelezettségét korlátozza: a szomszéd az elbontást akkor kérheti, ha az nem ellenkezik az okszerű gazdálkodás követelményeivel. E feltétel eltörlése továbbra sem indokolt.

ad c) Miután a Tervezetbe a Ptk szabályainak a beillesztését javasoljuk, ezért szükségesnek látjuk, hogy a Tervezet a bíróság számára biztosítsa az e választástól való eltérés lehetőségét is azzal a kiegészítéssel, hogy olyan megoldást azonban a bíróság sem választhat, amely ellen mindkét fél tiltakozik.

4:36

Indokolatlannak és a vállalkozói szférára kifejezetten hátrányosnak tartjuk a szerződésen alapuló elidegenítési és terhelési tilalom kikötésének a Ptk. 114.§ (2) bekezdésében írt korlátozása feloldását, nevezetesen, hogy azt csak a tulajdonjog átruházása alkalmával és bizonyos célból lehetett alkalmazni. A hitelintézetek e tilalom ellenére eddig is a jelzálogjog alapítása mellett az esetek többségében kikötötték az elidegenítés és a terhelés tilalmát. A pénzpiacon nyilvánvalóan nem egyenlő a felek érdekérvényesítési képessége, ezért számítani kell arra, hogy a jövőben ez a kikötés szinte minden

kölcsönszerződésben benne lesz. A tulajdonnal való rendelkezés korlátozása azonban indokolatlanul akadályozza az ingatlan vagy más vagyontárgyak mobilizálását, holott elidegenítés esetén a zálogjog amúgy is fennmarad és akadályozza a jelentős értékű ingatlanok további terhelhetőségét, annak ellenére, hogy a rangsor miatt amúgy is fennmarad a hitelintézetek kielégítési elsőbbsége.

4:38

A Tervezet nem szól arról, hogy elidegenítési és terhelési tilalmat bírósági határozat is létrehozhat, ennek ellenére a bírósági határozattal létesített elidegenítési és terhelési tilalomról a § címében szó esik.

4:47

Álláspontunk szerint az (1) bekezdésből nem hagyható el a Ptk. 120.§ (1) bekezdésének második mondata, miszerint: „Ez a rendelkezés ingatlan árverésére nem vonatkozik”. Ilyen tartalmú rendelkezés hiánya esetében akkor is akadálya lenne a korábbi tulajdonos tulajdoni igénye érvényesítésének, ha utóbb az árverés megsemmisítésére kerül, kártérítési igénnyel pedig eredményesen senkivel szemben sem tudna fellépni. A kérdés itt valójában az, hogy a korábbi tulajdonos, vagy a jóhiszemű vevő érdekeit kell-e jobban védeni; az előbbihez jelentősebb érdekek fűződnek.

4:76

A Tervezet - miként arról a 4:78.§-hoz fűzött megjegyzéseinkben bővebben is szólunk - a tulajdonjog

egységének megbontását a közös tulajdon keletkezési módjainak kiterjesztésével széles körben lehetővé teszi. Ez a szemlélet tükröződik a hozzáépítés és az átépítés szabályaiban is. Nem adja magyarázatát a Tervezet annak, hogy mely okból tarja kifejezetten elvetendőnek a Pk 7. számú állásfoglalás megszorító iránymutatásait, s pusztán bírói mérlegelés körébe tartozó kérdésnek minősíti azt, hogy az épületen elvégzett munkálatoknak van-e közös tulajdont keletkeztető hatása. Ez a megoldás beláthatatlan jogbizonytalansághoz vezet. Az építési tevékenység következményeivel a feleknek is előre számolniuk kell, s utólag, „bírói mérlegelés” alapján meghozott döntés jogerőre emelkedésig tulajdonosi mivoltuk vagy tulajdonjoguk terjedelme - legalább részben eligazító szabályozás hiányában - teljességgel bizonytalan. Álláspontunk szerint a Tervezet megoldásával ellentétben éppen a törvénynek kellene meghatároznia (és nem feltétlenül a PK 7. sz. állásfoglalás szövegének átvételével), hogy milyen jellegű, mértékű vagy értékű építési munka a közös tulajdont keletkeztető hatású. Amennyiben a jogalkotó ezt nem tartja indokoltnak, elkerülhetetlennel látszik (miként a Ptk. 1977. évi módosítását követően a 137.§ új (3) bekezdése esetében is történt) e feltételeknek kérdésében - a törvény hatályba lépése és a bizonyosan várható ellentétes bírói döntések után - jogegységi határozat hozatala, ami a törvény előkészítésének szakában még elkerülhető.

4:78.§

A Tervezet koncepcionális hibájának tartjuk a dologi jogok egy részének, továbbá a tulajdon védelmének szándékolt

relativizálását, amely egyrészt a korlátolt dologi jogok (mindenekelőtt a haszonélvezet és használat) esetében, másrészt a közös tulajdon körében a tulajdonostársak belső viszonyának, az ingatlanoknál pedig a ráépítés szabályaiban jelenik meg. A ráépítés körében a Tervezet a földtulajdonos akarati autonómiáját - az aedificium solo cedit elvének lényegében teljes elvetésével - jelentősen korlátozza, és a közös tulajdon keletkezése lehetőségeinek bővítését tartja indokoltnak, s ez a tulajdon alkotmányos védelmével nem egyeztethető össze. Közös tulajdon keletkezése ugyanis szükségképpen az eredeti tulajdonos jogának részleges elvonását jelenti. A közös tulajdon ugyanakkor - a tulajdonjog kizáró jellegéből is adódóan - a társak belső viszonyában kirívó gyakorisággal válik jogviták forrásává és a jogalkalmazókat (kiemelten a bíróságokat) nem elhanyagolható számú esetben a mai szabályozás mellett is - az adott körülmények sajátossága folytán - a társak érdekeivel nehezen összeegyeztethető döntésekre kényszeríti. A Tervezet emellett ingatlanok esetében nem számol kellő súllyal azokkal a jogvitákkal, amelyek abból keletkeznek majd, hogy a telekkönyvön kívüli dologi jogszerzésekből eredő igények bejegyzésére utóbb bekövetkezett tények miatt már nem kerülhet sor. A Tervezet elgondolásával szemben ezért indokoltnak látszik e körben a jelenlegi - megszorító - szabályozás fenntartása.

Jóhiszemű ráépítésnek a Tervezet - a felek eltérő megállapodásának hiányában - feltétlen közös tulajdont keletkeztető hatást tulajdonít, függetlenül az épület jellegétől, a földértékhez viszonyított épületértéktől, s kizárja a földtulajdonost a tulajdonosi helyzetéből eredő

jogosultságok gyakorlásából. Álláspontunk szerint semmi sem indokolja a Ptk. 137.§ (1)-(2) és (4) bekezdésének a több évtizedes gyakorlatban jól bevált szabályainak megváltoztatását. A Ptk. 137.§ (3) bekezdésnek a már beépített földre történt ráépítés közös tulajdont keletkeztető hatásának elismerését kizárólag - erősen vitatható - gyakorlati megfontolások indokolták, ezért e rendelkezésnek (4.76.§) inkább az elhagyását, mint az abban foglalt tételnek az általánossá tételét javasoljuk.

4:86.§

Messzemenően nem értünk egyet a Tervezet azon rendelkezésével, miszerint a (2) bekezdésben írt esetekben a tulajdonostársak egyhangú határozatára csak a felek eltérő rendelkezése hiányában van szükség. Nyilvánvaló, hogy az „eltérő rendelkezés” nem lehet szótöbbséges határozat, következésképpen a főszabálytól való eltérésben a tulajdonostársak csak - előzetesen megkötött - szerződésben állapodhatnak meg. Az ilyen tartalmú megállapodás következményei beláthatatlanok, mert az egyhangúsághoz kötött határozatok kivétel nélkül olyan esetkörökre vonatkoznak, amelyekben a határozat meghozatala csak az adott körülmények között, a konkrét következmények ismeretében lehetséges.

4:87.§

A Tervezet indokolás nélkül mellőzi a korábbi Javaslat 4:92.§ (4) bekezdésében még szereplő felhatalmazást arra, hogy a többségi határozat megtámadása esetén, vagy szótöbbségi határozat hiányában a birtoklás, a használat illetve a hasznosítás módját a bíróság szabályozza. Ezt a

szabályt a Ptk. sem ismerte, de éppen a gyakorlati tapasztalatok késztették a Legfelsőbb Bíróságot a PK.8. számú állásfoglalás meghozatalára.

4:92.§

A közös tulajdon megszüntetésének egyik módjaként a Tervezet e §-ának (2) bekezdése az értékesítést szabályozza. A felek együttműködése hiányában a dolog értékesítése csak állami kényszer igénybevételével lehetséges. Ebből következően a kiegészítő rendelkezés az lehetne: „... a közös tulajdon tárgyait - hatósági (bírósi) árverés útján - értékesíteni kell, és...” (egyébként ezzel van összhangban a 4:93.§ (1) bekezdése). Megjegyzendő, hogy a tulajdonostársak szerződhetnek akként is, hogy bírósi árverési értékesítés útján szüntetik meg a közös tulajdont (Vht. 22.§ d) pont).

4:93.§

A Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiuma már elfogadta a PK. 10. számú állásfoglalás felülvizsgálatával kapcsolatos főbb elveket, s ezek között szerepel az is, mely szerint ma már nem tartható az a tétel, hogy a bíróság közös tulajdon megszüntetése esetén a kiköltözési kötelezettséget a bíróság csak akkor mondhatja ki, ha bennlakó tulajdonostárs erre kötelezettséget vállal. Azok az okok - a tulajdonszerzési korlátozások, a lakáselosztás állami rendszere, a lakásbérleti jogviszony zömében kógens szabályai, a jogcím nélküli lakáshasználat megillető elhelyezési kötelezettség, stb. -, amelyek a gyakorlat ilyen alakulását kényszerűen indokoltá tették mára csaknem megszűntek. Ezért indokolt, hogy közös tulajdon

megszűntetése esetén a bíróság - nyilvánvalóan a körülmények mérlegelése és érdekek összevetése alapján - a tulajdonjogát elvesztő tulajdonostárs kiköltözési kötelezettségét erre irányuló kötelezettségvállalása hiányában is elrendelhesse. Erre is tekintettel javasoljuk a (2) bekezdés első mondatának elhagyását.

Lehetségesek azonban olyan élethelyzetek, amikor a bennlakó tulajdonostárs kiköltözésére kötelezése a méltányos érdekét súlyosan sértené, ezért a szóban forgó bekezdés második mondatával - annak az előbbiekhez igazodó átszövegezése mellett - egyetértünk, de a PK. 10. számú állásfoglalásban is szereplő (indokolással is alátámasztott) azzal a toldattal, hogy: ha méltánylandó körülmények mást nem indokolnak.

Ha a Tervezet (3) bekezdése szerint a társasház tulajdon alapítása („a „társasházzá alakítás” helyett) a közös tulajdon megszüntetésének egyik módja lesz, a Javaslatnak rendelkeznie kell arról is, hogy ez az egyéb megosztási módokhoz képest sorrendben hová kerül.

4:100. §

E szakaszból számunkra az olvasható ki, hogy az ilyen megállapodást a jogalkotó érvénytelennek tekinti, de azonnal átminősíti azokat érvényes zálogszerződéssé. A gondot azonban az okozza, hogy ezek a szerződések az esetek többségében tartalmuknál fogva nem felelnek meg a zálogszerződés kellékeinek, mert olyan kikötéseket tartalmaznak, mint pl. a követelés visszafizetése esetén a dolog visszakerül az eladó tulajdonába, vagy azt visszavásárolhatja, illetve nemfizetés esetén a dolog a jogosult tulajdonában marad. Arról nem is beszélve, hogy e

szerződések esetén hiányzik az ingó dolgok jelzálogjogának alapításához szükséges zálog-nyilvántartási bejegyzés is.

A másik probléma, hogy az értékpapírok, számlakövetelések (pénzügyi instrumentumok) a 2002/47/EK. irányelv szerint biztosítékként tulajdon-átruházás formájában, beleértve a visszavásárlási megállapodást is leköthetők, így ezek nem tilos ügyletek, zálogszerződéssé való minősítésük sem indokolt. Úgy gondoljuk, hogy egyértelmű rendelkezés lenne a helyes: ingatlanok, vagy ingó dolgok (kivéve értékpapírok) esetén vagy meg kellene tiltani a tulajdonjog biztosítéki célú átruházását, tehát kizárólag a zálogjogot kellene dologi biztosítékká tenni; vagy el kell fogadni, hogy dologi biztosíték létesítésére a tulajdonjog is felhasználható, amennyiben a megállapodások a törvényben részletesen előírt követelményeknek megfelelnek.

4:106. § (2)

E szakasz kiegészítését szükségesnek tartjuk azzal „a törvény eltérő rendelkezése hiányában”, ugyanis az önálló zálogjog a követelés nélkül is átruházható.

4:138. §

A kielégítési jog gyakorlásának szabályozása nincsen tekintettel arra, hogy a szabályozott pénzpiac mellett működik egy nem szabályozott piac is, ahol üzletszerűen illegális, valamint uzorás pénzkölcsönzés folyik. A szabályozott piac sem működik mindig a jogszabályoknak megfelelően, és a kisvállalkozások, természetes személyek jogilag felkészületlenek, a számukra szóló többoldalas

értesítések, határidők szinte áttekinthetetlenek. Ugyanakkor az esetek többségében a létfenntartásukhoz szükséges ingatlanukat, lakásukat zálogosítják el. Ezeknek a személyeknek jogvédelmet csak a bírósági határozaton alapuló végrehajtás nyújthat, mert csak itt érvényesíthetik megfelelően a kifogásaikat, csak a bírósági, illetve bírósági végrehajtási eljárásban érvényesül a hatósági ellenőrzés. A tervezetben szabályozott kielégítési mód teljesen kiiktatná a bírósági végrehajtást azzal, hogy azt a jogosult választására bízza.

A javaslat az egyik oldalon nagyon hatékony hitelezői igényérvényesítést biztosít, de a másik oldalon ennél lényegesen kisebb hangsúlyt helyez az adósvédelmi szempontokra. Úgy véljük, hogy ingatlan-zálog esetében a zálogszerződésben közösen kellene megállapodniuk a feleknek abban, hogy a kielégítésnek milyen módját választják. Megállapodás hiányában pedig a bírósági végrehajtást kellene kötelezővé tenni.

4:170.§

A Tervezet (2) bekezdése szerint a haszonélvezeti jog korlátozott időre és legfeljebb a jogosult halálig vagy megszűnéséig állhat fenn. Egyetértünk a korábbi Javaslat indokolásában foglaltakkal, miszerint: szabályozás törekszik arra, hogy ez az időtartam ne legyen olyan hosszú, ami a haszonélvezet tárgyának piaci értékét és a piaci forgalomban való részvételét tartósan befolyásolni tudja, piacképtelenné téve a haszonélvezet tárgyát. Ugyanakkor a jogi személy megszűnéséig biztosított határidő azonban éppen ezt a célt veszélyeztetetheti vagy

meg is hiúsíthatja. Míg az emberi élet hossza -szűkebb vagy tágabb - időben behatárolható, addig a gazdasági élet szereplőinek fennállási ideje nem. Külföldi példák tömegével bizonyítható, hogy egy adott vállalat akár több száz éve történt megalakulása óta változatlanul fennáll. Feltehetően ilyenek nálunk is előfordulnak majd. Ezért indokoltak tartjuk, hogy a jogi személyek haszonélvezetének fennállását a törvény ne csak megszűnésükig, hanem meghatározott időtartamra is korlátozza (ami 30-50 év között lehetne).

A (2) és (3) bekezdések esetében - a 4:172.§-ra tett észrevételeink miatt - határozottan ellenezzük a felek eltérő megállapodása lehetőségének biztosítását.

4:171. §

A haszonélvezeti jog keletkezésének módjai közé szükségesnek látszik annak felvétele, hogy haszonélvezeti jogot és telki szolgalmat (4:193.§ (1) bekezdés) bíróság is alapíthat. A személyes és telki szolgalmak bírósági alapítása - miként e kérdésben a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiuma már a PK. 10. számú állásfoglalás felülvizsgálata körében előzetesen állást foglalt - különösen a közös tulajdon megszüntetése körében lehet indokolt.

A PK.10 számú állásfoglalás talaján kialakult és évtizedekig követett az a gyakorlat, hogy a tulajdonközösség bírósági ítélettel megszüntetését követően a bennlakó volt tulajdonostársat „quasi bérlői jogállás” illeti meg, a megváltozott társadalmi-gazdasági körülmények és jogszabályok változásai mellett - és bentlakás értékcsökkentő hatása megállapíthatóságának

aggályossága miatt - ma már nem tartható. Ezt a bírói gyakorlat is felismerte, és a megoldást a Ptk. megengedő szabályai alkalmazásával személyes szolgalmak (elsősorban használat) alapításában látja, melyek esetében - egyebek közt a határozott időre is tekintettel - a tulajdonostársak érdekei kellő védelemben részesülnek és a jogosultság értékcsökkentő hatás is bizonyossággal megállapítható.

4:172. §

A (2) bekezdésben foglalt elidegenítési lehetőség a szolgalmak természetével nem fér össze, mert azok vagy meghatározott telekhez, vagy meghatározott személyhez kötődnek; a szolgalmak elidegeníthetetlenek és oszthatatlanok. A Tervezet a haszonélvezeti jog átruházhatóvá tételével megszünteti annak - a római jogban gyökerező - szolgalmi jellegét, és megváltoztatja azt a célt, amelynek érdekében létrejött: bizonyos (általában) közelálló személyek létfenntartásáról való gondoskodást élők között vagy halál esetére. Gyakorlati megfontolásból nem elleneztük azt, hogy a haszonélvezet jogosultja jogi személy is lehessen, e jogosultság átruházhatóságát viszont - elvi okokból, de annak beláthatatlan következményei miatt is - kifejezetten és határozottan ellenezzük.

A (3) bekezdést pedig kiegészítendőnek tartjuk. A Ptk. 157.§ (2) bekezdésének második mondatát („Ellenérték fejében a haszonélvezeti jog gyakorlását csak akkor lehet átengedni, ha a tulajdonos - azonos feltételek mellett - a

dolog használatára nem tart igényt.”) a törvény eredetileg nem tartalmazta. Egyetértünk a korábbi Javaslat indokolásával abban, hogy ez a szabály a haszonélvezet lényegével nem egyeztető össze (miként a Tervezet e §-ának - számunkra elfogadhatatlan - (2) bekezdése, de a nem kifogásolt 4:176.§ (3) bekezdése sem), mindazonáltal annak felvételét a Javaslatba indokoltnak tartjuk. Nem szűntek meg ugyanis azok az okok, amely e gyakorlatban utóbb bevált szabály - kifejezetten a bíróságok jelzései alapján történt - beiktatását indokolták.

4:179. §

Az (1) bekezdésből a fentebb kifejtettek miatt elhagyandó a „a felek eltérő rendelkezése hiányában” szövegrész.

4:193. §

A telki szolgalom bíróság általi alapíthatósága lehetőségének biztosítása - miként haszonélvezet esetében - szintén szükséges. A számos indok közül (nem említve a vízellátási, vízelvezetési stb. szolgalmakat) pl. a közös tulajdon természetbeni megosztására körében arra az esetre utalunk, amikor az új ingatlanok közül az egyik csak a másikon keresztül közelíthető meg, s a bíróság által kialakított szolgalom kényelmi célokra is tekintettel lehet, ennél fogva nem azonosítható a „szükségbeni” úttal. A tulajdonostársak rendelkezésének megfelelően pedig a bíróság olyan ingatlan javára is biztosíthat szolgalmi utat, amely megfelelő közúttal összekötött. Csupán megjegyezzük, hogy a „szükségbeni út” szabályozása valójában nem is a telki szolgalmak, hanem a szomszédjogi

szabályok közé tartozik; rendszerbeli elhelyezését csupán célszerűségi megfontolások indokolják.

A 2. Címhez általában.

Nem világos előttünk mi az oka annak, hogy „nincs olyan jogalkotói szándék, amely alapján az ingatlan-nyilvántartás a bíróság közvetlen felügyelete alá kerülne” (Tervezet „indokolása” 52. oldal). Az ott felhozott érvek (az időszerűség javulása, az ügyintézők képzettségének növekedése) a lényegét nem érintik.

A bíróságok által vezetett telekkönyvi rendszer visszaállítása mellett vázlatosan a következők hozhatók fel:

a) „A telekkönyv jellegzetesen áruforgalmi célokra létrejött, harmadik személyek jogos érdekeinek védelmére kialakított intézmény.. Az áruforgalom biztonságának érdeke az állami földnyilvántartástól teljesen idegen.” ((Dr. Világhy Miklós: A Polgári Törvénykönyv felülvizsgálatának elvi kérdései. Tézisek. Magyar Jog. 1971. évi 8. szám. 453-454. o.). Piaci viszonyok esetében pedig az ingatlanok forgalmát biztosító nyilvántartás funkcionálisan külön nehézséggel illeszthető közigazgatási keretek közé. Egyébként a társadalmi-gazdasági szempontból alapvető más nyilvántartásokat (a szövetkezeteket is magában foglaló cégnyilvántartást, az egyesületek, a társadalmi szervezetek, a köztestületek, az alapítványok nyilvántartását) jelenleg is bíróságok vezetik.

b) Mint Világhy írta: „A telekkönyv bírósági keretben, az igazságügyi szervezet által természeténél fogva igényelt törvényességi légkörben” működik. A dologi jogok alapvetően konstitutív hatályú nyilvántartásához

fűződő közbizalmi hatást jelentősen növelné, ha az ingatlan-nyilvántartás részben ismét telekkönyvként, bíróság nyújtotta garanciák mellett végezné tevékenységét.

c) Az ingatlan-nyilvántartás jog egyrészt eljárási (alaki), másrészt anyagi szabályokból áll; ez utóbbi „ama jogszabályok foglalata, amelyek megszabják, hogy a telekkönyvi bejegyzésekhez minő magánjogi hatások fűződnek és mi a következménye annak, ha valamely dologi jogi helyzet nincsen a telekkönyvben feltüntetve” (Szladits Károly: A Magyar magánjog vázлата. Bp.1931. Grill.251.o.).

Mivel a telekkönyv anyagi jogi szabályai a polgári jog szerves és elválaszthatatlan részei, utalunk a Tervezet alapelveire, amely a polgári jogok érvényesítésére főszabályként a bírósági utat jelöli meg, így jogdogmatikai indoka sincs annak, hogy a telekkönyv vezetése közigazgatási hatáskörbe tartozzék.

d) A telekkönyvi eljárási szabályok a Pp-hez jobban illeszkednek, s a telekkönyvi eljárás valójában nem is közigazgatási jellegű. Ha bejegyzés tárgyában vita keletkezik, ez - tartalmát tekintve - az érintett felek (a jogosultak és a kötelezettek) vitája, ezért materiális szempontból az ellenérdekű fél sem a közigazgatási hatóság.

e) Végül, nem véletlen az sem, hogy a magyarhoz közelálló (osztrák, német) jogrendszerben a telekkönyv vezetése szintén bírósági hatáskörbe tartozik.

Nem vitatható ugyanakkor, hogy a földhivatalok ingatlanokkal kapcsolatos (földmérési, térképészeti, földügyi szakigazgatási, stb.) hatáskörének gyakorlásához a „telekkönyvben” feltüntetett jogok és tények ismerete szükséges, miként az ingatlan-nyilvántartásnak a

jogszabályok által szabott keretben az állami adatszolgáltatási kötelezettsége is. Az ezekkel kapcsolatos feladatokat viszont maradéktalanul el tudja látni, a bíróság által vezetett telekkönyv is.

Nem vitatjuk azt sem, hogy az ingatlanokra vonatkozó közjogi terhek és korlátozások a telekkönyvből nem tűnnek ki, ez azonban a földhivatal által vezetett ingatlan-nyilvántartásra is áll (a földhivatal által vezetett ingatlan-nyilvántartás sem tartalmazza általában a tulajdonszerzési, birtoklási, használati és rendelkezési joggal kapcsolatos közjogi korlátozásokat; amelyeket viszont feltüntet, azok a telekkönyvbe is bejegyezhetők).

Kétségtelen, hogy a szóban forgó hatásköri változáshoz pénzügyi források szükségesek. E kérdésben azonban nem feltétlenül a nemzetgazdaság jelenlegi helyzetéből kell kiindulni, mert a telekkönyv visszaállítása alapos előkészítést igényel, s legkorábbi időpontja éppen az új Ptk. hatályba lépése lehet. A meglévő épületeket egyébként a telekkönyvi hatóságok a földhivatallal közösen is használhatnák, az ügyintézők gyakorlatilag rendelkezésre állnak és telekkönyvenként átlagosan mindössze egy-két további bírói álláshelyre lenne szükség. A hatáskör-változás kiemelt feladatként kezelése esetén telekkönyvek működési feltételeinek biztosítása az átszervezési költségekkel együtt sem jelentene a majdani költségvetés számára megoldhatatlan nehézséget,

4:205. §

Számunkra nem egyértelmű, hogy a széljegyzett jognak vagy ténynek a fennállása mellett -különösen az előjegyzés

lehetőségének bevezetésével egyidejűleg - a Tervezet miatt állít fel a vélelmet. A korábbi Javaslat indokolása szerint a szabály felvételét gyakorlati megfontolások indokolták és a telekkönyv tanúsító erejének kiterjesztése az ingatlanforgalomban komoly jelentőséggel bír. A széljegy „tanúsító ereje” viszont nem lehet több mint az, hogy az eljárás megindítását bizonyítja. Ügyintézési késedelmeket jogszabály nyilvánvalóan nem legalizálhat, s a Javaslat által felállított vélelem folytán a jogsérelmek halmozódása várható. Abban a kérdésben való döntés pedig, hogy az adott széljegyzett jog vagy tény bejegyezhető-e, a telekkönyvi hatóság hatáskörébe tartozik, s ha ez nemleges, a széljegy törlése mellett a bejegyzési kérelmet el kell utasítania. Feltesszük, hogy a vélelem megdöntésére perben kerül majd sor; de kérdés, hogy a bíróság milyen ítéletet hozhat? Megállapítási kereset esetében az ítélet a telekkönyvi hatóságot nem köti, a széljegy törlésének elrendelése esetén pedig elvonná a telekkönyvi hatáskört.

Ötödik Könyv

Első rész; Második rész.

5. §-hoz:

Az első mondatban „törvény” helyett „jogszabály” írandó, hiszen jogvesztő határidőt nem csak törvény állapíthat meg.

7. §-hoz:

Javasoljuk az (1) bekezdés második mondatának az elhagyását. nem tartjuk indokoltnak, hogy a beszámításnak az elismerés feltétele legyen. Az elismerésnek ugyanis megvan a maga joghatása, amely szerint az az elévülést megszakítja. Észrevételezzük továbbá, hogy ez a paragrafus az elismerés időpontját nem jelöli meg, ebből következően az elévülés utáni elismerés is alapot adhatna az elévült követelés beszámítására. Célszerűbbnek tartanánk a Ptk. jelenleg hatályos 297. § (2) bekezdésének a fenntartását. (Az elévült követelés beszámításával kapcsolatos a 26. §-hoz tett észrevételünk is.)

A 7. § (4) bekezdését a következőképpen javasoljuk megfogalmazni:

„Az elévülést a bírósági eljárásban - ha törvény másként nem rendelkezik - hivatalból nem lehet figyelembe venni.”
Vannak ugyanis olyan esetek, amikor a bíróságnak az elévülést a jogszabály rendelkezése folytán hivatalból kell észlelni (pl. a munkaügyi jogvitákban, vagy a tartási perekben). Indokolt ezért a bekezdés oly módon történő

kiegészítése, hogy törvény rendelkezése alapján a bíróság hivatalból is figyelembe vehesse az elévülést.

8. §-hoz:

Az elévülés nyugvásának a korábbi tervezettől eltérő és lényegében a hatályos Ptk.-hoz hasonló szabályozásával egyetértünk, a (2) bekezdésben azonban kifejezetten meg kellene jelölni, hogy az egy éves határidő jogvesztő-e vagy sem.

22. §-hoz:

Korábbi észrevételünket fenntartva változatlanul szükségesnek tartjuk, hogy a tervezet a Ptk. 231. § (2) bekezdés mintájára rendelkezzen arról is, hogy a más pénznemben meghatározott tartozást miként kell átszámítani a fizetés helyén érvényben levő pénznemre.

25. §-hoz:

Mivel a törvény kimondja, hogy a beszámítással teljesítés történik, ezért indokolt lenne utalni arra, hogy a beszámított pénzkövetelést a pénztartozásra vonatkozó szabályok szerint kell elszámolni költségre, kamatra tőkére. Ez esetben nem lenne szükség a bonyolult (2) bekezdés rendelkezéseire. A beszámított követelés a lejáratától a teljesítésig (azaz a beszámításig) tartalmazná a kamatokat és így ezt az összeget kellene a költségekre, a tartozásnak a beszámításig lejárt kamataira, majd a tőkére elszámolni.

26. §-hoz:

Indokoltnak tartanánk a jelenleg hatályos Ptk. 297. § (2) bekezdése szerinti rendelkezések fenntartását. A beszámítást nem a beszámítani kívánt pénzkövetelésnek a pénztartozás esedékessége időpontjában még be nem következett elévülése teszi lehetővé, hanem - az esedékességtől eltérően - az a tény, hogy az ellenkövetelés keletkezése időpontjában az még nem évült el.

30. §-hoz:

A Ptk. 286. § (2) bekezdés szerint a követelés biztosítékai akkor is fennmaradnak, ha a teljesítő harmadik személy a kötelezettől megtérítést kérhet. A javasolt szabályozás szerint viszont csak akkor, ha a követelés a teljesítő harmadik személyre jogügylettel átszáll. Álláspontunk szerint a Ptk. 286. § (2) bekezdés megváltoztatása nem indokolt. Utalunk továbbá arra, hogy a követelés nemcsak a kötelezett és harmadik személy megállapodása alapján, hanem pl. a kezes és a zálogjogi (dologi) kötelezett teljesítése esetén a törvény alapján is átszállhat. A „kötelezett és a harmadik személy megállapodása” szövegrész kiegészítendő a „vagy törvény rendelkezése alapján” szövegrésszel.

34. §-hoz:

A (3) bekezdés meghatározásai (középvállalkozás, mikrovállalkozás) nehezen értelmezhetőek.

40. §-hoz:

A (2) és (3) bekezdések egybevetéséből az állapítható meg, hogy a hallgatás - ha az alkalmas is az egyetértés kifejezésére - nem minősülhet ráutaló magatartásnak. Ez az új szabályozás gondot okozhat a jogalkalmazásban. Javasoljuk a (3) bekezdés elhagyását. A ráutaló magatartás a bírói gyakorlat által kidolgozott, jól értelmezhető.

44. §-hoz:

Nem tartjuk indokoltnak, hogy a javaslat akkor is írásbeli alakhoz köti az előszerződés megkötését, ha az annak alapján megkötendő szerződést nem kell írásba foglalni. Javasoljuk továbbá a (4) bekezdésből elhagyni a „fogyasztói” megkülönböztetést. Álláspontunk szerint a bíróság a szerződés létrehozására vonatkozó jogosultsága nem korlátozható csak a fogyasztói szerződésre.

58. §-hoz:

Az (1) bekezdés második mondata második fordulatának az elhagyását javasoljuk (cselekvőképes természetes személy tehát csak korlátozottan cselekvőképes kiskorú természetes személyt képviselhessen).

A javaslat (2) bekezdése azt a látszatot kelti, mintha képviseletet csak megállapodással lehetne létrehozni, holott képviseleti jog ezen kívül törvényen, hatósági rendelkezésen és létesítő okiraton is alapulhat.

66. §-hoz:

E paragrafusból hiányoljuk a hatályos Ptk. 234. § (2) bekezdésének megfelelő szabályt, amelynek a fenntartását indokoltnak tartanánk.

67. §-hoz:

Javasoljuk, hogy a hatályos Ptk.-hoz hasonlóan a megtámadási jog gyakorlása, a szerződés megerősítése valamint a megtámadási jogról való lemondás továbbra is csak írásbeli nyilatkozattal történhessen.

Nem tartjuk indokoltnak a megtámadási határidő egy évről három évre való felemelését. Ez a határidő elévülési jellegű, így vonatkozik rá az elévülés nyugvásának szabálya. Az összefoglaló a 62. oldalon azonban tévesen a korábbi tervezet elévülés nyugvására vonatkozó szabálya szerint értelmezi ezt a határidőt. A (3) bekezdés szövege szerint a másik félhez intézett nyilatkozat, valamint a bíróság előtti érvényesítés vagylagos lehetőségek, így azonban nyitva marad az a kérdés, hogy a másik félhez intézet nyilatkozat eredménytelensége esetén mennyi időn belül lehet bírósághoz fordulni. A hatályos Ptk. 236. § (1) bekezdés rendelkezésének a fenntartását javasoljuk.

A (4) bekezdéssel összefüggésben indokolatlannak tartjuk a szabály szűkítő, csak a fogyasztói szerződésekre történő alkalmazását. Semmisen indokolja, hogy a nem fogyasztói szerződésből eredő követelésekkel szemben kifogás útján nem lehessen megtámadási jogot érvényesíteni a megtámadási határidő eltelte után.

68. §-hoz:

A (3) bekezdés szövegét indokoltnak tartanánk kiegészíteni a következők szerint: „a fél nem támadhatja meg a szerződést, ha a tévedését kellő gondosság mellett felismerhette volna, vagy a tévedés kockázatát vállalta”. Ez a rendelkezés harmonizálna az Európai Szerződési Jog alapelveivel (4:103).

69. §-hoz:

A (4) bekezdésből javasoljuk a „fizikai” jelző elhagyását.

75. §-hoz:

Teljesen érthetetlen a tervezetnek az a megoldása, amely a jóerkölcsbe ütköző szerződést csak a fogyasztói szerződéseknél tekinti semmisnek. Az összefoglaló 63. oldalán írt az az indok, amely szerint a jóerkölcsbe ütközés „nem kellően egzakt jelenség”, nem elfogadható. A gyakorlatban a nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütköző szerződések zöme éppen magánszemélyek között létrejött tartási, életjáradéki és öröklési szerződés. A korábbi tervezetnek megfelelően annak kimondását javasoljuk, hogy: „Semmis az a szerződés, amely nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik.”

Ehhez képest a (2) bekezdés elhagyását javasoljuk, miután a jóerkölcsbe ütközés szempontjából nem jelenthet külön kategóriát a köztulajdonnal való gazdálkodás.

77. §-hoz:

A tervezet csak akkor tekinti semmisnek az uzsorás szerződést, ha az uzsorás vállalkozás. Ehhez képest az uzsorás szerződés nem lenne érvénytelen természetes személyek egymás közötti, valamint vállalkozásnak nem minősülő jogi személyek egymás közötti szerződéses viszonyaiban. Ezt a jogi megoldást indokolatlannak és előzmények nélkülinek tartjuk. A gyakorlatban éppen természetes személyek egymás közötti kölcsönszerződéseinél fordul elő leginkább az uzsora. Az uzsorás szerződés álláspontunk szerint bármely szerződés esetében semmis.

78. §-hoz:

A tervezet csak fogyasztói szerződéseknél tekinti megtámadási oknak a feltűnő értékaránytalanságok, ami teljességgel indokolatlan, nincs figyelemmel arra, hogy a természetes személyek egymás közötti szerződéseinél is felmerülhet a feltűnő értékaránytalanság. A tervezetből elhagyni javasoljuk a „feltéve, hogy az aránytalanságot a másik fél okozta, vagy felismerhette” szövegrészt. Helyette az alábbi megfogalmazást javasoljuk: „Ha a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás értéke között a szerződés megkötésének időpontjában feltűnően nagy az aránytalanság a sérelmet szenvedett fél a szerződést megtámadhatja. Nem hivatkozhat feltűnő értékaránytalanságra az, aki arról tudott, vagy kellő gondosság mellett tudnia kellett volna továbbá, aki a feltűnő aránytalanság kockázatát vállalta.”

83. §-hoz:

A javaslat a „hatályossá nyilvánítás” intézményét mellőzve vezeti be a pénzbeli megtérítés intézményét (83. § (2) bekezdés). Noha ez a megoldás alkalmas az ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatások elszámolását, dogmatikailag még mindig nem világos előttünk, hogy a felek milyen jogalapon tartják meg a szolgáltatásokat.

86. §-hoz:

Indokoltnak tartanánk fenntartani a Ptk. jelenleg hatályos 238. § (2) bekezdésének a rendelkezését, amely szerint, ha az érvénytelen szerződés fennálltában jóhiszeműen bízó személy kárt szenved, e kárának megtérítését követelheti. A jóhiszemű károsodó személy ezen lehetősége nem vezethető le az általános kártérítési szabályokból.

92. §-hoz:

Nem tartjuk indokoltnak a bírósági úton nem érvényesíthető követelések körének a hatályos Ptk.-hoz, valamint a korábbi tervezethez képest való szűkítését. A Ptk. hatályos szabályozása (324. § (3) bekezdés) lehetővé teszi a kézizálogból való kielégítést elévülés ellenére is. Megfontolandónak tartjuk e szabály fenntartását.

115. §-hoz:

Megítélésünk szerint ez a paragrafus nem a Ptk.-ba illő rendelkezés. E mellett aggályos abból a szempontból is, hogy a jogsértés tényére vonatkozó adatokat miért kellene

közzétenni, olyan természetes személy esetében, aki nem köt üzletszerűen szerződéseket.

116. §-hoz:

A második mondatot a következőképpen javasoljuk megszövegezni: „Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést érdekkörén kívül eső, a szerződésszegéskor ésszerűen el nem hárítható olyan körülmény okozta, amelyet a szerződéskötés idején nem látott és ésszerű elvárhatóság mellett nem is láthatott előre.”

117. §-hoz:

A (2) bekezdésben a károsult „egyéb vagyontárgyában” keletkezett károk helyett helyesebb lenne a károsult „vagyonában” keletkezett károkról beszélni figyelemmel arra, hogy a személyi sérülésekhez kapcsolódó vagyoni károk nem férnének bele a károsult „egyéb vagyontárgyában” keletkezett károk fogalmába.

119. §-hoz:

Az (1) bekezdésből mellőzendő a „felróható módon” kitétel. A kárnak a károkozó terhére való átháríthatósága szempontjából ugyanis közömbös a károsult közrehatásának felróható, vagy fel nem róható volta.

120. §-hoz:

Nem tartjuk indokoltnak azt az új szabályt, amely szerint a szerződésszegéssel okozott károk körében is lehetőség van a kártérítés mértékének méltányosságból való mérséklésére. Az sem érthető, hogy a „felelősségre” miként

lennének alkalmazandók a szerződésen kívül okozott károk megtérítésére vonatkozó szabályok, amikor a tervezetben éppen a felelősség kérdésében térnek el a kontraktuális és deliktuális kárfelelősség szabályai.

122. §-hoz:

A 121. § (2) bekezdése a Legfelsőbb Bíróság korábbi észrevételének helyt adva helyesen utal arra, hogy közreműködő csak a kötelezettel közvetlen szerződéses jogviszonyban álló személy lehet. Ugyanakkor a 122. § (1) bekezdés második mondata a szerződési láncolatra utalva visszacsempészi a közreműködő általunk korábban kifogásolt túlzottan tág fogalmát. A „láncolatos felelősséggel” nem értünk egyet, mert a közreműködő közreműködője már nem közreműködője a kötelezettnek. Ezért a (2) bekezdés második mondatának az elhagyását javasoljuk. Ugyanebből a megfontolásból elhagyandó a 122. § (3) bekezdése (valamint a visszkereseti joggal kapcsolatos 151. §) is. A (4) bekezdésben a megtérítési igény három éves elévülési ideje túl hosszú, a korábbi tervezetben szereplő egy éves elévülési időt tartjuk megfelelőnek.

133. §-hoz:

Nem érthető, hogy a tervezet miért csak fogyasztói szerződés esetén kívánja lehetővé tenni a túlzott mértékű késedelmi kamat bírósági mérséklését, illetve, hogy miért csak fogyasztói szerződések esetében tekinti semmisnek a késedelmi kamat tőkésítését. A (3) és (4) bekezdésekből javasoljuk elhagyni a „fogyasztó szerződés”-re való utalást annak érdekében, hogy a (3), (4) bekezdések

szerinti rendelkezések bármely jogalany között létrejött szerződésekre alkalmazhatóak legyenek.

142. §-hoz:

A (4) bekezdés kiegészítését javasoljuk annak érdekében, hogy a kijavítás, illetve kijavíttatás lehetősége abban az esetben is biztosított legyen, ha a jogosulttól nem várható el, hogy a kijavítást a kötelezettre bízza. Szövegjavaslatunk: „Ha a kötelezett a dologi kijavítását megfelelő határidőre nem vállalja, vagy nem végzi el, illetve a jogosultnak a kötelezett általi kijavításhoz fűződő érdek megszűnt, a jogosult a hibát a kötelezett költségére maga kijavíthatja, vagy mással kijavíttathatja.”

146. §-hoz:

A (2) bekezdésben az egyértelműség kedvéért indokoltnak tartanánk kimondani, hogy a termékszavatossági igény érvényesítésének jogvesztő határideje „a teljesítés időpontjától számított” öt év.

151. §-hoz:

A paragrafus elhagyását javasoljuk, mivel azt a 122. §-hoz képest feleslegesnek tartjuk.

153. §-hoz:

Az (1) bekezdésben nem világos, hogy a kicserélés miatt feltételhez kötött eltérően a szavatossági jogok általános rendszerétől? A (3) bekezdésből nem világos, hogy mikor kezdődik az elévülési határidő, mert a szövegből nem tűnik ki, hogy a felsorolt tények felismerése együttes, vagy

vagylagos feltételei-e az elévülés megkezdődésének. Hiányoljuk, hogy termékszavatosságnál nincs jogvesztő határidő. Álláspontunk szerint indokolt lenne a termékszavatossággal összhangban itt is egy öt éves jogvesztő határidő előírása.

162. §-hoz:

A hatályos Ptk. 243. § (1) bekezdése értelmében a szerződés megkötésekor a kötelezettségvállalás jelölhet foglalót adni. A javaslat a hatályos szövegtől eltérően a kötelezettségvállalás megerősítéseként átadott összeget tekinti foglalónak. A tervezet megfogalmazására való tekintettel indokolatlan annak előírása, hogy a foglalót csak a szerződés megkötésének az időpontjában lehet adni, és egy későbbi időpontban arra már nincs lehetőség. Ez esetben ugyanis a távollevők között létrejött szerződést nem lehetne foglalóval biztosítani. Javasoljuk, hogy a bekezdésből maradjon el a „szerződés megkötésekor” megszorító rendelkezés. E mellett nem világos, hogy a tervezet miért írja elő, hogy a foglalóról érvényesen csak írásban lehet rendelkezni. Ha ugyanis a foglalót átadták, annak sorsáról egy törvény rendelkezik. Arról nyilván nem lehet szó, hogy ha visszaadják a foglalót, az csak írásbeli megállapodás esetén lenne érvényes.

164. §-hoz:

A (3) bekezdés értelmében a jogosult a kötbért meghaladó kárát a kötbér mellett csak akkor követelheti, ha ezt a szerződésben kikötötte. Ennek a rendelkezésnek azonban semmilyen indoka sincs, és ellentétes a (4) bekezdés

rendelkezéseivel is. Abban az esetben ugyanis, ha a jogosult – bár erre vonatkozóan megállapodás volt a felek között – nem kötbért kíván érvényesíteni, hanem kártérítési igénye van, a teljes kárához hozzájuthat.

165., 167. és 169. §-okhoz:

E paragrafusokból javasoljuk a fogyasztói szerződésre történő utalásnak az elhagyását. Semmi sem indokolja ugyanis, hogy az e paragrafusokban írt rendelkezések ne érvényesüljenek bármely jogalany által kötött, bármely szerződésnél.

180-183. §-okhoz:

E paragrafusokban nyilvánvaló tévedés folytán az „átruházás” kifejezés következetesen (hat különböző helyen kimaradt.)

Harmadik rész: Egyes szerződések

186. §-hoz:

Az (1) bekezdés első mondatából indokolatlanul maradt ki, hogy a vevő kötelezettsége a dolog átvétele. Indokolt tehát a mondat kiegészítése: „... a vevő pedig köteles a vételárat megfizetni és a dolgot átvenni”.

190. §-hoz:

Szükségesnek tartanánk a paragrafus kiegészítését a hatályos Ptk. 368. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezéssel.

194. §-hoz:

Már a korábban is észrevételeztük, hogy a hatálytalanságból eredő igények gyakorlására célszerű lenne a szerződéskötésről való tudomásszerzéstől számított határidő szabásra. A (2) bekezdés azonban helytelenül a szerződéskötéstől számítja túl hosszú - öt éves - határidőt. Aminek a kimondása felesleges, hiszen ez az általános elévülési idővel azonos. Álláspontunk szerint az igényérvényesítésre a szerződés kötésről való tudomásszerzéstől számított rövid pl. hat hónapos, maximum egy éves határidőt kellene szabni.

195. §-hoz:

Az e paragrafus szerinti „első ajánlat joga” a korábbi tervezetben nem szerepelt teljesen új jogintézmény, amely alapvetően helyeselhető, de amely felvet bizonyos kérdéseket. Pl: ez az új jogintézmény csak szerződésen alapulhat, vagy a (3) bekezdés alapján befűződik a 192. § (5) bekezdése? Mi a helyzet akkor, ha a tulajdonos kér ajánlatot a jogosulttól, de aztán azt nem fogadja el, akkor utóbb eladhatja-e a dolgot ugyanannyiért vagy kevesebbért másnak? Véleményünk szerint a 193. § (3) bekezdés analógiájára itt is ki kellene mondani, hogy a kapott ajánlattól már csak magasabb áron történhet utóbb az értékesítés, különben ki lehetne játszani az első ajánlat jogát.

196. §-hoz:

Ha tervezet a fogyasztói szerződéseket kivéve nem is határozza meg a visszavásárlási jog időtartamát, annak kimondását azért indokoltnak tartanánk, hogy a visszavásárlási jog csak határozott időre szólhat. Nem lenne ugyanis célszerű, ha az eredeti vevő helytállási kötelezettsége határozatlan ideig, tehát a végtelenségig állna fenn.

A 196. § (3) bekezdés, valamint a 197. § (4) bekezdés között indokolatlan szabályozásbeli eltérés áll fenn. Ha ugyanis a vételi és eladási jognál feltétel a vételárban való megállapodás, akkor ennek a visszavásárlási jognál is így kellene lenni. Tehát nem lehetséges az, hogy a felek elmulasztják a vételárban való megállapodást, hanem csak az lehetséges, hogy a vételárat úgy határozzák meg, hogy az azonos a dolog visszavásárlási jog gyakorlásakor forgalmi értékével. A 196. § (3) bekezdés második mondata helyébe tehát a következő rendelkezést javasoljuk: „A visszavásárlási ár úgy is meghatározható, hogy az a dolog visszavásárlási jog gyakorlásakor forgalmi értékével azonos.”

197. §-hoz:

A vételi és eladási jognál is megfontolandó, hogy célszerű-e, hogy az - fogyasztói szerződések kivételével - határozatlan ideig is fennállhat. Hiányoljuk a hatályos Ptk. 375. § (3) bekezdésének az átvételét. A körülményváltozás miatti bírósági mentesítés lehetőségének a fenntartása különösen indokolt, hiszen a tervezet nem szab időkorlátot a vételi és eladási jognak.

209. §-hoz:

A (3) bekezdést javasoljuk kiegészíteni a következő második mondattal: „Nincs helye a visszakövetelésnek, ha a feltevés megghiúsulása kizárólag az ajándékozó magatartására vezethető vissza.” Ez a visszakövetelést kizáró ok ugyanis nem jelent feltétlenül felróható magatartást, ami a tervezet 5. § (1) bekezdés alapelvi rendelkezésével szankcionálható lenne, hanem tágabb körű pl. az ajándékozó elköltözik, a megajándékozott pedig nem tud eleget tenni az elvárt gondozásnak stb.

210. §-hoz:

A definícióban javasoljuk feltüntetni, hogy a vállalkozási szerződés „munkával elérhető” eredmény elérésére irányul, ugyanakkor az „illetőleg” fordulat elhagyását javasoljuk.

216. §-hoz:

A (2) bekezdésből a „jogszerű” szót elhagyni javasoljuk. A (3) bekezdés elhagyását javasoljuk, mivel az felesleges, hiszen a kötbér kikötésének a lehetőségét szerződésszegés esetére a tervezet 163. §-a tartalmazza.

226. §-hoz:

A (2) bekezdésből elhagyandó a „feltéve, hogy ez utóbbi munkák felmerülésével a vállalkozó a szerződés megkötésekor kellő gondosság mellett számolhatott” szövegrész (ezt a szövegrészt ugyan korábban a Legfelsőbb Bíróság indítványozta, az azonban arra az esetre vonatkozott, amikor a szövegben még szerepelt a „tervben nem szereplő műszakilag szükséges munka”, amely azonban nagyon helyesen átkerült a pótmunka körébe).

A (4) bekezdésből nyomatékosan elhagyni javasoljuk a „többletmunkák”-ra való utalást, hiszen az átalánydíjon felül csak a pótmunkák ellenértéke számolható el, a többletmunkák ellenértéke nem. Ha többletmunkák ellenértéke elszámolható lenne az átalánydíj elveszítene a lényegét.

235. §-hoz:

A (2) bekezdésben a „fővállalkozó” kifejezés helyett „fővállalkozási szervező” írandó, összhangban az (1) bekezdéssel is.

364. §-hoz:

A (3) bekezdésben valószínűleg elírás történt. Helyesen nem „határozatlan”, hanem „határozott” időre szóló betétszerződésről van szó.

365. §-hoz:

Utalni kellene arra, hogy a takarékbetét szerződés részletes szabályait külön jogszabály tartalmazza.

377. §-hoz:

A jövőbeni kötelezettségért vállalható kezességre és az ún. globális kezességvállalásra tekintettel indokoltnak látszana annak kimondása, hogy a kezes bizonyos idő elteltével határozott felmondási idővel szabadulhat a kötelemből, ahogyan erre a 394. § a határozatlan időre kötött garanciaszerződés esetén lehetőséget ad. A folyószámla szerződésekből eredő egyenleg tartozás

teljesítéséért vállalt kezesség - ha nem korlátozzák - határozatlan időre szól, de méltánytalan lenne, ha a kezes felelőssége időbeli korlátozás nélkül fennállna.

379. §-hoz:

Nem indokolt a kezes felelősségét az adós szerződésszegése által okozott károkért való helytállásra is kiterjeszteni. A járulékoság ilyen mértékű kiterjesztése méltánytalan a kezesre. Természetesen nincsen akadálya annak, hogy a felek így állapodjanak meg.

Nem értünk egyet az (5) bekezdésben foglalt rendelkezéssel, amely a kezesnek lehetőséget ad a teljesítés megtagadására addig, amíg a kötelezettnek joga van az alap jogviszony megtámadására (akkor is, ha ténylegesen még nem támadja meg). Indokolatlan egy bizonytalan eseményhez kötni a kezes helytállási kötelezettségének a beálltát. Ha a kötelezett a szerződést megtámadta, a kezes elleni per tárgyalása felfüggeszthető.

386. §-hoz:

A kezes és a dologi zálogkötelezett is vállalhat egymásra tekintet nélkül helytállási kötelezettséget. Ezért egymás közti viszonyukban a 385. § (2) bekezdésében írt módon kellene szabályozni.

Negyedik rész: Az értékpapír**495. §-hoz:**

A javaslat az értékpapír fogalmát befektetési eszközként definiálja, így csak azt tekinti értékpapírnak, amely a tőkepiacról szóló törvény hatálya alá esik. A 2001. évi CXV törvény 5. § 34) pontja szerint: e törvény és az e törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabályok alkalmazásában értékpapír: a forgalomba hozatal helyének joga szerint értékpapírnak minősülő befektetési eszköz. A 82. § szerint befektetési eszköz többek között az átruházható értékpapír, viszont nem tartozik a tőkepiaci törvény hatálya alá a szövetkezeti üzletrész, csekk, váltó, kárpótlási jegy, közraktári jegy forgalomba hozatala. Ezek a külön jogszabályoknak megfelelő tartalommal kibocsátott okiratok is értékpapírnak minősülnek. A Ptk.-ban az értékpapírok fogalmának meghatározása körében ezeket is definiálni kellene oly módon, hogy: „Értékpapír az az okirat vagy adat is, amelyet valamely jogszabály értékpapírnak minősít.

Ötödik rész: Felelősség szerződésen kívül okozott károkért**5:499. §**

Az A) változattal értünk egyet, amely fenntartja a Ptk. jelenleg hatályos szabályát. Ezzel a változattal megtörténik a szerződésszegésért fennálló (kontraktuális) kárfelelősség elválasztása a szerződésen kívüli (deliktuális) kárfelelősségtől. A kártérítési felelősség alóli mentesülés vonatkozásában elvi alapon történik a két kártérítési terület elválasztása miközben egységes marad a kártérítés módja és mértéke tekintetében.

A B) változat mellett önmagában nem lehet érv, hogy ez esetben azonos a deliktuális és a kontraktuális felelősség kimentési szabálya (az új Polgári Törvénykönyv Tervezete 52. pont). A kétféle kárfelelősség alapjának eltérősége (szerződéses kapcsolat, illetőleg ennek hiánya) adja a különbségtétel igényét és nincs indok mindegyik esetben a kárfelelősség objektivizálására.

5:501. §

A (3) bekezdés a) pontban szereplő „akarategység” büntetőjogi kategória, ezért javasoljuk ehelyett az „egyező akarattal” kifejezés alkalmazását. Ez a szóhasználat polgári jogi tartalma mellett jobban lefedti a valóságban előforduló eseteket, amelyeket a bírói gyakorlat kellőképpen tud értékelni, figyelembe véve mind a károkozót, mind a károsult érdekeit, amikor dönt a mentesítés kérdésében.

Javasoljuk a (3) bekezdés b) pontjába foglalt szabály helyett a Ptk. 344. § (3) bekezdés b) pontjába foglalt szabály változatlan tartalommal történő átvételét. A

Javaslat indokolatlanul mellőzi a mentesítési okok közül az igényérvényesítés felróható késedelmét, ugyanis a károkozók egymással szembeni megtérítési igénye szempontjából az idő múlásának döntő jelentősége lehet, mert a követelés behajthatatlanná válik. Ehhez képest kimondható, hogy a károsult igényérvényesítési késedelme az elévülési időn belül is értelmezhető.

5:503. §

Az (1) bekezdés helyett a korábbi tervezet 5:538. § szövegének a megtartását javasoljuk, mert az tartalmazza, hogy kártalanítási kötelezettség csak jogszabályon alapulhat.

5:507. §

A kár mértéke akkor tekinthető pontosan ki nem számíthatónak, ha „minden rendelkezésre álló és célravezető bizonyítás” mellett sem lehet a pontos összeget megállapítani, akkor ezt a feltételt az (1) bekezdésben anyagi jogi szabályként kellene megfogalmazni („A kár mértéke minden rendelkezésre álló és célravezető bizonyítás lefolytatása mellett sem számítható ki pontosan...”). Az új (2) bekezdésben foglalt szabály részben félreérthető, mert azt a látszatot kelti, mintha az általános kártérítés csak egyösszegben lenne megállapítható, de járadék formájában nem. Az egyértelműség kedvéért és az egységes szabályozás miatt ide kellene illeszteni az 5:513. §-t. Az általános kártérítési járadék egyébként sem illik a járadékok sorába, mert az egy jellegénél fogva más természetű kártérítés fizetési módjáról szól. Ha pedig a fizetés

módja járadékszerű, akkor a Pp. 230. § (1) bekezdéséből következik a módosítás lehetősége, ezért kérdéses ennek a meglévő eljárási szabálynak a megismétlése anyagi jogi rendelkezés formájában.

5:510-512. §

Ezekben a §-okban a baleseti járadék kifejezés nem szerencsés, mert ez egy társadalombiztosítási ellátás elnevezése, ráadásul nemcsak baleset, hanem akár szándékos élet-testi épségben okozott sérelem esetén is megítélhető járadék. Tekintettel arra, hogy ennek a járadéknak az a célja, hogy a rendszeres jövedelem kieséséből származó károkat kiküszöbölje, ezért helyes lenne a „tartást pótló járadék” kifejezés mintájára „jövedelempótló járadéknak” nevezni és a szabályozást úgy átdolgozni, hogy a balesetre való utalás kikerüljön a szövegből (a balesetnél tágabb a káreset), ugyanis nem a kár oka, hanem a kár jellege adja a járadék alapját.

5:511. §

A Javaslatnak ez a szabálya a Ptk. jelenlegi rendelkezéseivel és a bírói gyakorlattal megegyezik. Ugyanakkor továbbra sincs megoldás arra a gyakran előforduló esetre, amikor a káresetet szenvedett személy az (1) bekezdés feltételeinek azért nem felel meg, mert például a káreset gyermekkorában érte, felnőttként munkanélküli segélyen van, vagy segély nélkül munkanélküli és nem tud elhelyezkedni. Hiányolható egy olyan rendelkezés [(6) bekezdésként], amely arról szól hogyan kell meghatározni a káreseti járadék alapjául szolgáló átlagkeresetet. Az ugyanis csökkentett összegben vehető

figyelembe. A szükségesnek tartott változtatáshoz figyelembe lehet venni a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának véleményét a baleseti (káreseti) járadék alapjául szolgáló átlagkereset meghatározásáról és a járadék számítási módjáról (BH 2006/8). Ez utóbbi nyilván úgy vehető alapul, hogy a jogszabály megfogalmazása legyen tekintettel a ma még nem ismert, de a jövőben lehetséges azokra a különféle járadékokra is, amelyeket kötelezően és állandóan, visszatérően levonásba helyeznek.

5:518. §

A felelősség általános szabályának megfelelően az A) változatként megjelölt - a jelenlegivel azonos - szabály alkalmazása indokolt.

5:526. §

Helyeselhető a vad és jármű összeütközésének esetére külön szabályok elhelyezése a Javaslatban. A jelenleg hatályos 1996. évi LV. törvény 75. §-ának (3) bekezdése alapján a Legfelsőbb Bíróság által kialakított bírói gyakorlat a most még meglevő szabályozási hiányt próbálta jogértelmezéssel pótolni. Ugyanakkor a Javaslatban nem szerencsés az ütközés helyének, illetőleg a veszélyes üzemi körnek a megfogalmazása; egyfelől a közút megfogalmazás szűkítő, másfelől a vasúti jármű ideemelése nem gyakorlati és általában jogi következmények nélküli. Kifogásolható a mentesülésről szóló, illetőleg annak a kizárásról rendelkező szabályozás is. Ez különösen akkor furcsállható, amikor a vadkár esetében (5:525. §), illetőleg a vadászati kárnál (5:527. §) a Javaslat szerint a felelősség alól kimentésnek helye nincs. A jelenlegi

szabály szerint a jogosult a fokozott veszéllyel járó tevékenységre vonatkozó szabályok szerint köteles megtéríteni a károsultnak a vad által a mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül másnak okozott kárt.

5:528. §

A korábbi tervezetben egyedüli javaslatként szerepelt A) változatot fogadjuk el.

E paragrafus rendelkezését nem itt kell elhelyezni és nem ilyen tartalommal. A Javaslat Ötödik Könyv ötödik része kártérítési felelősségről szól, ehhez képest e paragrafus pedig „méltányos elégtétel adása”-ról beszél. A deliktuális felelősség körében a kár elemei között, illetőleg a kártérítés módjaként „a méltányos elégtétel adása” nem szerepel, de egyébként sem képzelhető el ebben a körben a kárfelelősség alkalmazott következményeként.

A tisztességes bírósági eljáráshoz való jog alkotmányos alapjog, megsértése következményének rendezése érdekében a személyhez fűződő jogokra vonatkozó szabályok között kellene elhelyezni azt, ahol az alkalmazható következményekről is rendelkezik a Javaslat. Megjegyezzük, hogy a bíróság tisztességes eljárása mint követelmény csak a vonatkozó eljárási szabályok alapján értelmezhető, azok megsértése pedig - a feltételek fennállása esetén - külön nevesítés nélkül is megalapozhatja a kárfelelősséget. Az is egyértelmű, hogy más hatósági eljárásokban is feltétel a tisztességes ügyintézés, eljárás és a határidőben hozott döntéshez való jog (pl. Ket.), így ezek valamennyi közhatalmi szerv kárfelelőssége szempontjából

felmerülhetnek. A kifejtettekkel összhangban a VIII. fejezet címéből elhagyandó a „sérelemért” szó.

5:563. §

A kár érvényesítésének feltételeként helyes megkövetelni a rendes jogorvoslat igénybevételét. Ugyanakkor sem elméleti, sem gyakorlati indokai nincsenek annak, hogy a kárfelelősség megállapítása szempontjából a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránti eljárást is rendes jogorvoslatnak tekintsük. Ezért javasoljuk az (1) bekezdés szövegéből a “- ide értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránti eljárást is -” szövegrész elhagyását.

A (2) bekezdés a felelősség alanyát kívánja megjelölni, ami helyes törekvés, de ebben a megfogalmazásában a szabály részben pontatlan, részben nem teljeskörű. Kérdés ugyanis, hogy ki felel a polgármester, a képviselő-testület, a bizottság, az ügyintéző vagy a közigazgatási társulás esetén. Az általunk javasolt szöveg, amely a ki perelhető, illetőleg ki fizet kérdésére is választ kínál: „A helyi önkormányzatot terheli a felelősség a közhatalmat gyakorló képviselő-testülete, annak bizottsága, a polgármester, a jegyző (körjegyző), a képviselő-testület hivatalának ügyintézője és a hatósági, igazgatási társulás által okozott kárért”.

Hiányoljuk, hogy ez a § nem tartalmazza (3) bekezdésként azt a rendelkezést, hogy: az egyedi ügyben hozott közhatalmi döntések jogalkalmazási vagy jogértelmezési tévedései akkor alapoznak meg kártérítési felelősséget, ha azok kirívóan súlyosak. E sajátos területen a kártérítési felelősség reális mércéjét, s ekként a felróhatóság

értelmezését csak az elvárt feltétel jogszabályi rangra emelése adhatja meg.

5:564. §

E paragrafus utaló szabályával a jogalkotó nem oldja meg a bírósági jogkörben okozott károk megtérítésére irányuló perek gyakorlati problémáit, amelyek alapvetően két szempontból igényelnének jogalkotást. Az egyik probléma az, hogy az ilyen perekben a bíróság bírálja el a bírósággal, mint alperessel szembeni kárigényt, ami által sérül az elfogulatlan, pártatlan elbírálás látszata. Ezen nyilvánvalóan csak úgy lehet segíteni, ha nem a bíróságokat terheli a kárfelelősség. A másik probléma, hogy a felperesek igen gyakran nemcsak a bíróságot, hanem személyükben az eljárt bírákat is beperelik. Mivel jelenleg nincs olyan törvényi rendelkezés (a Ptk. 348, 349. §-ai ilyenek nem tekinthetőek), amely eljárásjogi szempontból is rögzítené azt, hogy az ilyen pereknek ki lehet az alperese, a bírák elleni kereseteket nem lehet idézés kibocsátása nélkül elutasítani, hanem csak érdemi vizsgálat után ítélettel. Az említett két ok miatt feltétlenül szükségesnek tartanánk egy olyan kifejezett rendelkezés elhelyezését az 564. §-ban, ami egyértelműen kimondaná, hogy: „A bírósági jogkörben okozott kár megtérítésére irányuló pereket a Magyar Állam alperes ellen kell megindítani.” (Nem elegendő pusztán anyagi jogi oldalról annak kimondása, hogy a bírósági jogkörben okozott károkért a bíróságokat fenntartó és működtető Magyar Államot terheli a felelősség, hanem eljárásjogi oldalról is e perek kizárólagos alpereseként kellene a Magyar Államot nevesíteni. Ha ez nem lenne elfogadható a

jogalkotó számára, akkor pedig annak kimondása lenne szükséges, hogy az ilyen perek csak a jogi személy bíróságok ellen indíthatók.

5:568. §

A tartalmi összefoglaló 52.6. pontja szerint a Be-ből való átültetés történt, ám ez nem igaz. A Be. idetartozó rendelkezésének átvételét tartjuk indokoltnak [Be. 580. § (1) bek.] azzal, hogy annak első mondatával kezdődjön a szabály. A szabadságelvonással, illetőleg annak korlátozásával összefüggő kártalanítási és kártérítési pereknek eltérő a jogalapja, a kártalanítás akkor is jár, ha a szóba jöhető hatóságok jogellenesen és felróhatóan jártak el. Vagyis az általánosságban hangoztatott ígéret akkor valósul meg jól, ha a § első mondata a Be. említett §-ának első mondatával kezdődik.

Megjegyezzük, hogy a 3. Cím „címe” a „Kártalanítás megengedett károkozásért” megfogalmazása nem szerencsés. Itt a kártalanítás egyes, korántsem megengedett eseteiről van szó. A tartalmi összefoglaló 52.7. pontja helyesen említi a kártérítés-kártalanítás dogmatikai különválását, de maga a törvényszöveg helytelenül jogszerű károkozásról szól, holott itt olyan előforduló károkozásokról van szó, amelyekért jár kártalanítás.

A 3. Cím II. Fejezet címe sem pontos, mert éppen az 5:573. § - egyébként helyes szabálya - mutatja, hogy nem csak dologi jogokban, hanem személyiségi jogokban is keletkező károkért is jár kártalanítás.

Hatodik Könyv: Öröklési Jog

Az új Polgári Törvénykönyv hatodik Könyvének Szakértői Javaslatához fűzött indokolás hangsúlyozta, hogy a tervezet az öröklési jogban nem hoz mélyreható és mindenre kiterjedő változásokat a hatályos öröklési joghoz képest, csupán „átgondolt átalakítást”. Mint arra korábbi észrevételeinkben rámutattunk, ez már a Szakértői Javaslatot illetően sem volt mindenben így, a mostani, átdolgozott javaslat azonban jelentősen módosít a törvényes öröklés rendjén mind a túlélő házastárs öröklési jogállása tekintetében, mind a bejegyzett élettárs öröklési jogállásának a házastárséval azonos szintre emelésével. Ezeknek a lépéseknek a megtétele pedig – ami elől még a koncepció elzárkózott – a magyar öröklési jog jelentős módosulását eredményezi, és – tekintettel arra, hogy öröklésre a gyakorlatban túlnyomó részben nem végintézkedés, hanem a törvény alapján kerül sor – társadalmi hatásában is számottevő lesz (A változtatásokat nagyrészt ellenző, részletes észrevételeinket a 6:48., 6:51., 6:54. és 6:55.§-oknál fejtjük ki).

A továbbiakban – a javaslat sorrendjében haladva – azokra az új rendelkezésekre tesszük meg észrevételeinket, amelyekkel nem értünk egyet, vagy a választott megoldást problematikusnak, a gyakorlat szempontjából nehezen értelmezhetőnek vagy kivitelezhetőnek tartjuk.

6:2.§

A gyakorlatban nem merült fel vita abban a tekintetben, hogy az öröklési igény tulajdoni igény és mint ilyen a Ptk. 115.§-ának (1) bekezdése értelmében nem évül el. Az öröklés azonban - tágabb értelemben - nemcsak az egyetemes jogutódlást, hanem az örökhagyó hagyatékából bármely címen való részesedést is jelenti. A Legfelsőbb Bíróság elvi határozata szerint az öröklési igények elévülése szempontjából különbséget kell tenni a tulajdoni és a kötelmi igények között, így tulajdoni igény pl. a dologi hagyomány, de kötelmi igény - a kötelesrész mellett, amelynek elévülését a Javaslat 6:68.§ is külön kimondja - a kötelmi hagyomány és a (kikényszeríthető) meghagyás is (EBH 2004/1/1024). Ezt a különbséget a Javaslat még utalásszerűen sem juttatja kifejezésre, ezért az általános szabályok között az elévülést kategorikusan kizáró szabály félreérthető.

6:13.§

A közzérendelet bíróság előtti megtétele nem ment át a gyakorlatba, a helyi bíróságok erre megfelelően nincsenek felkészülve. A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. Törvény (Bsz.) 1. és 2.§-aiban meghatározott feladatok közé sem illeszthető az okiratszerkesztés kötelezettsége, annak a részletes eljárási és ügyviteli szabályai is hiányoznak. Ugyanakkor a közjegyzői szervezet az ország egész területét „lefedí”, bárki megtalálhatja a tetszése szerinti közjegyzőt, akinél közzérendeletet tehet. A (2) bekezdés szerint a közzérendeletnek a közjegyzői okiratok szigorú, az 1991.

évi XLI. törvényben (Ktv.) rögzített érvényességi kellékeivel kell rendelkeznie. Ezért az (1) bekezdésnek a bíróságra utalását el kellene hagyni.

6:16.§

Nem tartjuk indokoltnak a több különálló lapból álló holográf végrendelet esetén annak az érvényességi kelléknek a mellőzését, hogy az örökhagyónak valamennyi lapot alá kell írnia (Ptk. 629.§ (2) bek.). A lapszámozás ugyanis önmagában kevés annak megakadályozásához, hogy a lapokat kicseréljék; vitás esetben a sajátkezű írás és az aláírás együttesen teszi írásszakértő által bizonyíthatóvá, hogy az adott lap az örökhagyótól származik-e vagy sem.

6:19.§

A szóbeli végrendelet tételének feltételeit illetően a hatályos szabályozás fenntartását javasoljuk (Ptk.634.§). Az új szabályozás egyrészt összemosza az ilyen végrendelet alkotásának két együttes feltételét (életet fenyegető rendkívüli helyzet + írásbeli végrendelet alkotásának lehetetlensége vagy korlátozottsága), másrészt kimarad az a fordulat, hogy „csak jelentékeny nehézséggel” tehetne az örökhagyó ilyen végintézkedést, ami miatt a szóbeli végrendelkezés esetköre lényegesen szűkül. Ez a természetes személynek a vagyonával halála esetére szóló rendelkezési jogát a hatályos joghoz képest indokolatlanul korlátozza. A mondat első felében „az írásbeli végrendelet megtételét nem teszi lehetővé”, illetve a másodikban „az írásbeli végrendeletet egyáltalán nem tehetne”, lényegében

ugyanazt a feltételt tartalmazza, így az „és” kötőszóval összekapcsolásuk megtévesztő.

Részletes indokolás nélkül nem lehet megállapítani, hogy a Javaslat készítői milyen okból döntöttek a hatályos jogban megkívánt két tanú együttes jelenléte helyett a három tanú mellett. E nélkül a változtatás önkényesnek tűnik.

6:20.§

A közös végrendelet lehetővé tételével a Javaslat által érintett körben egyetértünk, a szabályokat azonban kidolgozatlanok tartjuk, mert azokból nem derül ki egyértelműen, hogy közös végrendelet alatt csak a végrendelkezők egymás javára tett végintézkedését (kölcsönös végrendelet) vagy az egymásra tekintettel harmadik személy javára tett végintézkedését (viszonos végrendelet) is érteni kell. A Javaslat a közös végrendelkezés lehetőségét nem korlátozza az előbbire, de a § (3) és (4) bekezdése úgy van megfogalmazva, hogy az csak a kölcsönös végrendelet esetére tartalmaz szabályokat.

A törvény erejénél fogva bekövetkező hatálytalanság nincs összhangban a 6:33.§-nak azzal a szabályával, hogy a végrendelet érvénytelenségét és hatálytalanságát csak megtámadó nyilatkozat alapján lehet megállapítani.

A közös végrendelet hatályvesztését nagyon kétséges olyan, az időpontját tekintve nehezen bizonyítható eseményhez kötni, mint az életközösség megszűnése. Ezen túlmenően a házassági bontókereset benyújtása, illetve az élettársi

kapcsolat nyilvántartásból való törlésére vonatkozó eljárás megindítása nem biztos, hogy a kapcsolat végét jelenti, hiszen a felek kibékülhetnek, az eljárás megszűnhet. Hatálytalanságot – álláspontunk szerint – csak a házasság felbontása és a bejegyzés törlése eredményezhet.

A (4) bekezdés nem mondja meg világosan, mi a jogkövetkezménye annak, ha a végintézkedését visszavonó örökhagyó a másik örökhagyónak a javára szóló juttatását nem utasítja vissza. A logikus megoldás az lehetne, hogy ilyenkor az ő visszautasítása érvénytelen, viszont ennek megállapítása előtt határidőt kellene szabni a számára arra, hogy visszautasítási „kötelezettségét” hol és milyen határidőben kell teljesítenie.

6:21.§

A Javaslát helyesen emeli törvényi szintre a „favor testamenti” elvét. A rendelkezést azonban célszerű lenne kiegészíteni azzal, az ugyancsak a gyakorlat által kimondott fontos jogtétellel, hogy ez a szabály a végrendelet alaki hibából eredő érvénytelenségét nem orvosolja (Vö. BH 1983/9.358., 1996/9.476).

6:22.§ (5) bek.

Nem tartjuk helyesnek a Javaslátnak azt a rendelkezését, amely szerint a végintézkedéssel létrehozott alapítványt úgy kell tekinteni, mintha már az örökhagyó halála előtt létrejött volna. A szabályozás céljával, nevezetesen, hogy a végintézkedéssel létrehozott alapítvány örökölhessen, egyetértünk, annak eléréséhez azonban elegendőnek tartjuk

- az általános rendelkezések között - annak kimondását, hogy az ilyen alapítvány öröklési képességgel rendelkezik (6:4.§ (2) e) pont), feltéve természetesen, hogy az alapítványt a bíróság bejegyzi. Az alapítvány létrejöttének időpontja ebben az esetben a hagyaték megnyílt.

6:28.§

Nem értünk egyet a meghagyásnak a Javaslat általi, leszűkített értelmezésével. A meghagyás itt szabályozott esete majdnem teljesen fedi a kötelmi hagyomány fogalmát (6:27.§ (2) bek.). A két jogintézmény közötti lehetséges átfedésre tekintettel pl. a Magánjogi Törvényjavaslat (Mtj.) 1949.§ (2) bekezdése ki is mondta, hogy ha a meghagyás valakinek a vagyoni részesítésében áll, ezt kétség esetén hagyománynak kell tekinteni.

Ha el is fogadjuk azt, hogy az örökhagyó kikényszeríthetetlen kívánságait (erkölcsi intelmeit, jótanácsait) ne értsük bele a meghagyás fogalmi körébe, arra az örökhagyónak mindenképpen lehetőséget kellene adni, hogy a hagyatékból való részesítést meghagyás teljesítésének feltételéhez kösse (feltételes juttatás), vagy úgy rendelkezzen, hogy a meghagyással terhelt a részesítést elveszti, ha a meghagyást nem teljesíti (feltételi kedvezmény - Ptk. 642.§ (2) bek.).

6:30.§

A (3) bekezdésben az ún. maradék-utóöröklésnek az a feltétele, hogy ilyen végrendekezés esetén a házastársnak vagy a bejegyzett élettársnak az örökséggel történő, a szokásos mértéket meghaladó ingyenes rendelkezése

érvénytelen, a gyakorlatban nehezen lesz érvényesíthető. A rendelkezés ingyenességére tekintettel nehezen érthető, hogy a Javaslat az újonnan beiktatott harmadik mondatban milyen „jóhiszemű és visszterhes” jogszerzőkkel szemben nem engedi meg az érvénytelenségre hivatkozást.

Az (5) bekezdésben értelmezhetetlenül egybemosódnak a feltételtől függő hagyomány rendelés és a feltételtől függő örökös nevezés szabályai, a szabályokat szét kell választani és áttekinthetővé kell tenni. Ugyancsak külön szakaszba vagy bekezdésbe tartoznak a rendelkezési jog korlátozására vonatkozó szabályok. A közjegyző ezzel kapcsolatos feladatai a hagyatéki eljárásról szóló rendeletbe, a bejegyzési engedély mellőzésére vonatkozó rész pedig az ingatlan-nyilvántartásról szóló törvénybe, és nem az anyagi jogba való.

6:33.§ (4) bek.

Nem értünk egyet az elévülésre vonatkozó szabály olyan kiegészítésével, amely a jogosult igényérvényesítési jogát - minden további feltétel nélkül - korlátozza arra az esetre, ha a megtámadási igényéről a hagyatékok megnyílta után lemondott, sőt ilyen lemondásnak tekinti a Javaslat a jogosult olyan nyilatkozatát, amely szerint a végrendeletet érvényesnek, illetve hatályosnak elfogadja. A kiegészítés egyrészt szükségtelen, mert a lemondó nyilatkozat hatályáról (és kiterjesztő értelmezésének tilalmáról!) a kötelmi jog rendelkezik. Másrészt - ha a jogalkotó szükségesnek látja a szabályt - csak azzal a jelentős megszorítással állhat meg, hogy a jogosultnak az esetleg fennálló érvénytelenségi ok tudatában kell

lemondania a megtámadási jogról. Emellett a jogosult nyilatkozatát, amely szerint a végrendeletet érvényesnek, illetőleg hatályosnak fogadja el, csak akkor szabadna a megtámadási okról való lemondásnak tekinteni, ha nemcsak az érvénytelenségi ok tudatában teszi azt meg, hanem a hagyatéki eljárásban az eljáró közjegyző kifejezett felhívására, a végrendelet esetleges hiányosságaira való figyelemfelhívást követően, a jogkövetkezmények ismeretében mond le e jogáról. A nem közjegyző előtt tett lemondás hatályát pedig írásbeliséghez kellene kötni. Mindezek nélkül az igény érvényesítését korlátozó szabály téves nyilatkozatok megtételére, súlyos visszaélésekre vezethet, ezért a módosítást kifejezetten ellenezzük.

6:39.§

Nem tartjuk indokoltnak, hogy a szabály csak a házastársra és a bejegyzett élettársra vonatkozik, mert nyilvánvaló, hogy a be nem jegyzett élettárs sem örökölhet a korábban javára tett végrendelet alapján, ha az öröklés megnyíltakor az életközösség már nem áll fenn (élettársi minősége, amire tekintettel a végrendelkezés történt, megszűnt), ez esetben azonban a végrendelet nem válhat hatályossá a második fordulatban rögzített feltételek esetén sem, hiszen formálisan sem maradt fenn semmiféle kapcsolat közte és az örökhagyó között, mint a házastársi kötelék vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat esetén.

Itt is észrevételezzük, hogy a törvény erejénél fogva bekövetkező hatálytalanság nem áll összhangban a 6:33.§ (1) bekezdésében foglalt azon rendelkezéssel, mely szerint hatálytalanságot csak megtámadó nyilatkozat alapján lehet

megállapítani. Mivel a rendelkezésre szükség van (azt a jelenlegi Ptk. 601.§ (2) bekezdése is tartalmazza), a helyes megfogalmazás a hatályos szabálynak megfelelő („az életközösség megszakadása előtt tett végintézkedés alapján nem örökölhet” a házastárs illetve az élettárs) lehetne.

6:48.§, 6:51.§ és 6:54.§

Nem értünk egyet a túlélő házastárs törvényes öröklési jogállásának a Konceptiótól és a Szakértői Javaslatnál eltérő, gyökeres megváltoztatásával. A Konceptió – hosszas szakmai vita, a közjegyzőktől és a bíróságoktól beérkezett vélemények mérlegelése, érvek és ellenérvek ütköztetése után – a házastársi haszonélvezeti jog fenntartása, emellett azonban a haszonélvezet megváltásának kiszélesítése, a megváltásra és a korlátozásra vonatkozó szabályok összhangba hozatala mellett foglalt állást. Ehhez képest a Javaslatnak azt – az említett vita során kétségkívül felmerült, de végül elvetett – megoldását, hogy az örökhagyó házastársa egy gyermekrészt örököl (6:48.§ (2)-(3) bek.), leszármazó hiányában pedig az örökhagyó szüleivel a hagyatékon kétharmad-egyharmad részben osztozik, szakmailag kiérleletlennek és indokolatlannak tartjuk. Az új szabályozásban a gyermekrész mellett a házastárs a lakáson és annak berendezési tárgyain kap özvegyi haszonélvezeti jogot, amely korlátozhatatlan és megváltásnak is csak az állagörökösökkel való megállapodás alapján van helye (6:54.§ (2) bekezdése). Az özvegy kötelesrésze is megegyezik a törvény alapján megállapított haszonélvezeti jogával (6:74.§ (2) bek.).

A túlélő házastársnak a többi örökösrel szembeni ilyen nagyfokú előnyhöz juttatását teljesen elhibázottnak tartjuk. Ráadásul ezek a szabályok egy az egyben irányadók a bejegyzett élettársra is, akinek a házastársával azonos öröklési jogokban való részesítését egyébként is ellenezzük (ld. a 6:55.§-nál). A Javaslat megoldása nem tartja szem előtt azt a társadalmi tény, hogy az öröklési jogvitákban nagyon gyakran az örökhagyó előző házasságából származó gyermekei állnak szemben az özvegygel, akik között tulajdonközösséget, ezen felül pedig még az újabb házasság vagy bejegyzett élettársi kapcsolat esetén sem korlátozható haszonélvező-tulajdonosi viszonyt létrehozni évtizedes jogviták melegágya lehet. A házastárs öröklési jogállását illetően ezért a Szakértői Javaslat megoldását támogatjuk.

6:55.§

Változatlanul ellenezzük a bejegyzett élettárs öröklési jogállásának olyan szabályozását, amely azt a házastársával hozza azonos szintre. Véleményünk szerint ez a megoldás nem fér össze a házasságnak az Alkotmány 15.§-ában rögzített kiemelt védelmével. Az új Ptk. Konceptiója is csak az élettársával közös lakás, valamint a lakás berendezési és felszerelési tárgyainak továbbhasználati jogát kívánta az élettárs részére - bejegyzéstől függetlenül - biztosítani és nem szándékozott a túlélő élettársat a törvényes örökösök körébe sorolni. Véleményünk szerint - a Kormány 1003/2003. (I.25.) határozatával elfogadott Konceptió II/3. pontjában rögzített megoldásnál maradva - a túlélő élettársnak a regisztrációra tekintet nélkül használati jogot indokolt

biztosítani az említett vagyontárgyakon, ha az élettársi kapcsolat a törvényben meghatározott ideig fennállt. A szóbanforgó időtartamot azonban – a Családjogi Könyvhöz hasonlóan – célszerű differenciálni aszerint, hogy az élettársi kapcsolatból gyermek származott-e vagy sem (A Családjogi Könyv szerint gyermek esetén egy év, gyermek hiányában tíz év együttélés után szerez az élettárs lakáshasználati jogot).

6:64.§

Az ági öröklés főszabályaként továbbra is fenn kell tartani az ági vagyontárgy természetbeni kiadására vonatkozó rendelkezést. A törvényes öröklési jogcímek között ugyanis nem tehető különbség aszerint, hogy az általános vagy a különös szabályok szerint kerül sor a vagyon átszállásra. Ez áll összhangban a 6:61. és a 6:62.§-nak az ági vagyontárgy öröklését meghatározó rendelkezéseivel, amely egyértelműen dologi jellegű igény megnyíltára utal. Emellett van lehetőség arra, hogy a bíróság akár az ági örökös, akár a nem ági törvényes örökös kérelmére elrendelje az ági vagyontárgy értékének pénzbeli kiegyenlítését. Azzal viszont egyetértünk, hogy az utóbbi esetben a vagyontárgy tulajdonjogát megváltó örökös a hagyatéék megnyíltára visszamenő hatállyal (tehát nem élők közötti jogügylettel) szerezzen tulajdonjogot.

6:70.§

Kifogásoljuk, hogy a kitagadási okok közül a Javaslat az erkölcstelen életmódot kihagyta (jelenleg: Ptk. 663.§ (1) bek. e) pontja). E rendelkezés hiányában az örökhagyónak nem lesz eszköze arra, hogy a nem a saját illetve a

rokonai vagy házastársa sérelmére elkövetett, hanem egyébként - a közfelfogás szerint is - züllött, garázda, bűnöző magatartást hosszabb időn át, folyamatosan tanúsító jogosultat a kötelesrésztől is megfossza. Lényegében tehát halála esetén nem rendelkezhet teljesen szabadon a vagyonával egy olyan személy érdeke miatt, aki az általános felfogás szerint is méltatlan a részesedésre, és aki magatartásával, ha nem is követett el az örökhagyó sérelmére jogellenes cselekményt, életmódjával őt lelkiileg megviselte, szégyent hozott rá. Ezért az erkölcstelen életmód mint kitagadási ok fenntartását javasoljuk.

6:74.§ (2) bek.

A házastársat (bejegyzett élettársat) kötelesrészként megillető haszonélvezeti jog korlátozhatatlanságával nem értünk egyet. Ez méltánytalanul hozza előnyös helyzetbe azokat az özvegyeket, akik nagy alapterületű, több szintes, esetleg kisebb műszaki átalakítással leválasztható lakásingatlan és értékes lakásberendezési és felszerelési tárgyak haszonélvezetét szerzik meg, emellett saját vagyonuk és munkájuk eredménye sem csekély. A haszonélvezet korlátozásának tehát az állagörökösök kérelmére, az özvegy jelentősebb sérelme nélkül helye lehetne.

Hetedik Könyv: Záró rendelkezések

7:4 (Fogalmak) 2. Csődvagyon

A tervezetben írt fogalmi meghatározás csak a gazdálkodó szervezet vagyoni körét határozza meg, de nem fejezi ki, hogy ez a vagyoni kör miként kapcsolódik a „csőd”-höz.

Másrészt a mai magyar fizetéseképtelenségi szabályok a csőd fogalmát nem határozzák meg. A csődeljárásról, a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (továbbiakban: Cstv.) az 1. § (2) és (3) bekezdésében a csődeljárás és a felszámolási eljárás fogalmát definiálja. A 4. § (1),)2) bekezdése rendelkezik arról, hogy a csődeljárás és a felszámolási eljárás körébe a gazdálkodó szervezetnek mely vagyontárgyai tartoznak, illetve hogy a gazdálkodó szervezet vagyona alatt mit kell érteni.

A Cstv. 4. § (1) bekezdés szerint „a csődeljárás és a felszámolási eljárás körébe tartozik a gazdálkodó szervezet minden vagyona, amellyel a csőd-, vagy a felszámolási eljárás kezdő időpontjában rendelkezik, továbbá az a vagyon, amelyet ezt követően az eljárás tartama alatt szerez.

A Cstv. 4. § (2) bekezdése értelmében a gazdálkodó szervezet vagyona a tulajdonában (kezelésében) lévő vagyon. A gazdálkodó szervezet vagyonaként kell figyelembe venni a leányvállalata vagyonát, tröszt esetében a tröszt vállalatok vagyonát, ha a tröszt létesítő határozatát az állami vállalatokról szóló 1977. évi VI. törvény 49. §-a alapján adták ki.

Ezt követően a Cstv. 4. §-ának (3)-(5) bekezdései sorolják fel azokat a kivételeket, amelyek nem tartoznak a gazdálkodó szervezet csőd- és felszámolási eljárás hatálya alá tartozó vagyonába.

*Ebből a jelenlegi jogszabályi háttérből kiindulva álláspontunk szerint a Ptk. tervezetben a **csődvagyon** fogalmát akként kellene meghatározni, hogy az **a csőd- és felszámolási eljárásról szóló törvényben meghatározott, a csőd- és felszámolási eljárás hatálya alá tartozó vagyon.***